

The background is a detailed tapestry with a wavy, textured pattern in shades of blue, purple, and brown. In the lower-left and center, a family (a woman, a man, and a child) is peeking over a large, stylized wave. The woman on the left is smiling and waving her hand. The man and child are also visible, smiling. A diagonal blue line runs from the top right towards the bottom left, crossing the family. Another blue line runs from the bottom right towards the top left, forming an 'X' shape across the lower half of the image.

Willem
van de Velde
& Zoon / Son

jaarverslag 2021

het scheepvaart
national maritime
museum

inhoud

Alle foto's in dit jaarverslag: © Twycer

met uitzondering van:

pagina 7	© Julie Blik
pagina 10	© Ferry Herrebrugh
pagina 29	© Mike Bink
pagina 34	© Alizé Barthélemy
pagina 45	© Joyce Sweers
pagina 56/57	© Alizé Barthélemy
Pagina 58	© Freek Zonderland

4	voorwoord
9	locatie- en collectieprofiel
13	missie en doelstellingen
19	1. toegankelijk kennis- en expertisecentrum
27	2. een breed publiek
43	3. duurzame organisatie
59	jaarrekening
65	verslag van de raad van toezicht
73	bijlage 1: nevenfuncties
77	bijlage 2: overzicht publicaties en lezingen 2021

Ondanks dat het museum zijn deuren door de maatregelen rondom de Covid-19 pandemie pas op 5 juni 2021 kon openen, is er veel gerealiseerd.

Het museum opende twee tijdelijke en twee meerjarige tentoonstellingen:

I love Banda: 400 jaar na de genocide door JP Coen onderzoekt de Nederlandse fotografe Isabella Boon de invloed van een Nederlands-Indonesische geschiedenis op het Banda van vandaag, vanuit het perspectief van zes jongeren van de Banda-eilanden.

Willem van de Velde, Vader & Zoon: Deze grote overzichtstentoonstelling was oorspronkelijk geprogrammeerd voor het najaar van 2020. Het is de eerste keer wereldwijd dat er zoveel werken van beide kunstenaars tegelijkertijd te zien zijn. In de tentoonstelling zijn ongeveer 40 schilderijen en penschilderingen en 35 tekeningen te zien. Grote nationale en internationale musea verleenden hun medewerking aan de tentoonstelling.

Amsterdam Havenstad: Deze semipermanente tentoonstelling laat de eeuwenoude relatie tussen de haven en de stad zien, vanaf het moment dat een dam in de Amstel werd aangelegd tot in de toekomst. Thema's als gebiedsontwikkeling en huisvesting komen aan de orde evenals onderwerpen als energie, duur-

zaamheid en mobiliteit. *De Solebay wandtapijten:* In 2020 deed Het Scheepvaartmuseum een spectaculaire aankoop van twee zeldzame wandtapijten naar ontwerp van Willem van de Velde de Oude (1611-1693). Dit was de grootste aankoop uit de geschiedenis van het museum. De tapijten hebben nu een vaste opstelling gekregen.

Daarnaast werd in 2021 de grote onderhoudsbeurt van het VOC-schip Amsterdam voltooid. Het schip werd op 26 oktober 2020 verscheept van Het Scheepvaartmuseum naar de Oranjerwerf en later naar Damen Shiprepair, om op 16 april 2021 weer aan te meren bij het museum. Het VOC-schip is een belangrijk onderdeel van het educatieprogramma en wordt o.a. met het programma *jij aan het roer* steeds breder ingezet als educatiemiddel.

In december werd de eerste versie van de collectiewebsite op collectie.hetscheepvaartmuseum.nl gelanceerd. Via deze website kunnen bezoekers beschrijvingen en beelden van objecten opzoeken.

Op 19 december 2021 moest het museum wederom zijn deuren sluiten om op 26 januari 2022 weer open te gaan. De onzekerheid wat betreft de bezoekersstromen zal in het begin van 2022 nog voortduren maar hopelijk later in het jaar langzaam herstellen.

In januari 2022 opende Het Scheepvaartmuseum een nieuwe wisselruimte waar regelmatig kleinere tentoonstellingen worden geprogrammeerd die inspelen op de actualiteit en daarbij gebruik maken van de eigen collectie. De eerste tentoonstelling gaat over het Noordzeekanaal, welke samenvalt met de opening van de nieuwe zeesluis bij IJmuiden.

Daarnaast gaat het museum door met het digitaliseren van de collectie om deze ook online toegankelijk te maken. Door het aanstellen van een junior conservator wil het museum naast het fellowshipsprogramma, ook ander onderzoektalent de mogelijkheid bieden zich verder te ontwikkelen.

Aan het einde van het voorjaar zal er een nieuwe vaste opstelling gerealiseerd worden voor de allerjongste bezoekers tussen de 2-6 jaar. Deze interactieve familie tentoonstelling is een belangrijke toevoeging aan de gevarieerdheid van tentoonstellingen en sluit daarom aan bij de ambitie van het museum een breed publiek te bereiken.

Dit beoogt het museum ook met de tentoonstelling *Mens op Zee* die in het najaar opent; deze tentoonstelling speelt zich af in een wereld die los is van de wal en onderzoekt hoe het “op zee zijn” de mens kan veranderen en agendeert hiermee actuele thema’s zoals migratie en gender in de maritieme wereld. De omvangrijke fotocollectie van Het Scheepvaartmuseum vormt een belangrijk onderdeel van deze tentoonstelling



Michael Huijser
Algemeen Directeur
Het Scheepvaartmuseum

locatie- en collectie- profiel



locatieprofiel

Het Scheepvaartmuseum is gevestigd in het rijksmonument 's Lands Zeemagazijn in Amsterdam. Het classicistische gebouw uit 1656 werd ontworpen door Daniël Stalpaert en biedt nu ruimte voor collectieopstelling en tentoonstellingsruimte in drie kwadranten, een bibliotheek, een café/restaurant met terras, een museumwinkel en een steiger waaraan het stoomschip *Christiaan Brunings* ligt (een ijsbreker uit 1900), het schiphuis met de Koningssloep en de replica van de Oost-Indiëvaarder *Amsterdam* (VOC-schip *Amsterdam*). Dan zijn er ook nog zalen ter verhuur en het fraaie open plein. In 2019 werd op de begane grond de Hoofdgalerij geopend, een nieuwe tentoonstellingsruimte met daarin de vaste presentatie *Republiek aan Zee*. Deze Hoofdgalerij zorgt voor een duidelijke verbinding van het gebouw met de omgeving; de bezoeker krijgt letterlijk een doorkijkje

naar buiten en ziet de historische haven en het naastgelegen Marineterrein. Hier bevindt zich ook het depot van het museum, tussen 1997 en 2003 gebouwd door architect Liesbeth van der Pol op beveiligd terrein van Defensie.

Het Marineterrein wordt gedeeltelijk tot 2023 gefaseerd overgedragen aan de gemeente Amsterdam en geleidelijk herontwikkeld tot een duurzame en innovatieve stadswijk. Het depotgebouw komt daarvoor uiteindelijk in openbaar gebied te liggen. In de komende jaren moet duidelijk worden wat de impact van deze plannen is op het depotgebouw.

Daarnaast zal een visie ontwikkeld worden voor dit gebied waar vanaf de zeventiende eeuw de scheepswerf van de Admiraliteit van Amsterdam lag. Het Scheepvaartmuseum wil de unieke cultuurhistorie van het Marineterrein verbinden met actuele thema's zoals duurzame energie en mobiliteit op het water, o.a. door samen te werken met de innovatieve

10



glas plantage Molshoop, Suriname, 18^e eeuw

bedrijven op het Marineterrein. Daarnaast wil Het Scheepvaartmuseum onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor een open en flexibele ruimte met exposities of educatieve activiteiten.

collectieprofiel

De collectie van Het Scheepvaartmuseum wordt beschouwd als een van de beste maritieme collecties ter wereld. De collectie, die nu meer dan 350.000 voorwerpen bevat, werd vanaf 1916 opgebouwd

door de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum. In 1975 nam de Staat der Nederlanden de collectie in permanente bruikleen. Sinds 1994 belast het Rijk Het Scheepvaartmuseum met het beheren en presenteren van de collectie en met de invoering van de Erfgoedwet in 2016 is Het Scheepvaartmuseum een rijkscollectie behorende instelling.

De collecties nautische instrumenten, globes, cartografie, schilderijen, scheepsmodellen en de bibliotheekcollectie zijn hoogtepunten van internationale betekenis. Van nationaal belang zijn de deelcollecties kunstnijverheid, technische tekeningen en fotografie. Het Scheepvaartmuseum beheert daarnaast een collectie van 80 historische vaartuigen.

11



missie en doelstellingen



missie

Wij laten zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn en specifiek welke impact dit heeft op het leven van zoveel individuen.

Aan deze missie wordt gewerkt vanuit drie pijlers;

- **toonaangevend & onderzoekend**
Het Scheepvaartmuseum heeft een toonaangevende maritieme collectie en bibliotheekcollectie. Samen met internationale onderzoekers werkt het museum aan verdiepende presentaties en kennisdeling.
- **betrokken & urgent**
Het Scheepvaartmuseum grijpt maritieme ontwikkelingen uit het verleden, het heden en de toekomst aan om de dialoog over actuele thema's te stimuleren.
- **ondernemend & verbindend**
Het Scheepvaartmuseum is van huis uit ondernemend en staat midden in de samenleving. Een open cultuur met aandacht voor inclusiviteit en publieksparticipatie is de voedingsbodem voor vruchtbare samenwerkingen.

doelstellingen

De jaarrekening 2021 is de financiële weergave van het eerste jaar van de cultuurperiode 2021-2024 en de uitvoering van het nieuwe activiteitenplan water verbindt werelden met daarin opgenomen drie doelstellingen voor deze periode:

1. toegankelijk kennis en expertisecentrum

Het Scheepvaartmuseum positioneert zich als een toegankelijk internationaal kenniscentrum op het gebied van de Nederlandse maritieme geschiedenis en zorgt voor ontsluiting van en kennis over zijn collectie.

2. een breed publiek

Het Scheepvaartmuseum verbindt zich aan een bestaand en nieuw publiek. Dit doet het museum door verhalen met het publiek te delen die raken aan de collectie, de maritieme wereld en geschiedenis en de impact daarvan op de samenleving.

3. een duurzame organisatie

Het Scheepvaartmuseum zorgt ervoor dat het wendbaar en weerbaar de toekomst ingaat door duurzame inzetbaarheid van mensen, gebouwen en vermogen.







1. toegankelijk kennis- en expertise- centrum

inleiding en doelstellingen

Het Scheepvaartmuseum stelt zich ten doel de collectie optimaal zichtbaar te maken en de verzamelde kennis over de collectie met een zo breed mogelijk publiek te delen. Het museum positioneert zich daarbij als een toegankelijk internationaal kennis- en expertisecentrum op het gebied van de Nederlandse maritieme geschiedenis en zorgt voor ontsluiting van en kennis over zijn collectie. Een samenhangende presentatie, fysieke en digitale toegang, wetenschappelijk onderzoek en collectieregistratie spelen hierbij een cruciale rol.

Het museum streeft ernaar om in 2024 het fellowshipsprogramma structureel te hebben uitgebreid van twee naar vier Warnsinck-onderzoeksplaatsen en een nieuw Van de Velde Fellowship. Met het National Maritime Museum in Greenwich wordt onderzocht om dit tweede fellowship gezamenlijk aan te bieden aan internationale onderzoekers. In 2021 kon aan drie fellows een onderzoeksplaats

worden aangeboden. Als impuls voor de digitale toegang tot de collectie is het streven om in 2024 het aantal digitale objectfoto's van 48% te hebben uitgebreid naar 70% in 2024. Ook de digitale informatie over de collectie wordt verbeterd. Om dit mogelijk te maken heeft het museum in 2021 opgelopen achterstanden in de registratie van museale aanwinsten weggewerkt, is een vooronderzoek ten behoeve van de digitalisering van de collectie technische tekeningen gestart, een nieuwe beeldbank in gebruik genomen, een nieuw informatieplan opgesteld en een collectiewebsite gelanceerd.

toegankelijkheid collectie

digitalisering

Op het gebied van het digitale aanbod van informatie over de museumcollectie zijn in 2021 grote stappen gezet. De upgrade naar het nieuwe collectieregistratiesysteem Axiell Collections werd afgerond, een nieuw digitaal beeldbanksysteem

werd in gebruik genomen en een geactualiseerd Informatieplan werd opgesteld. In december werd tot slot de eerste versie van de collectiewebsite op collectie.hetscheepvaartmuseum.nl gelanceerd. Via deze website kunnen bezoekers beschrijvingen en beelden van objecten opzoeken. Digitalisering van de omvangrijke collectie van meer dan 50.000 technische tekeningen is een lang gekoesterde wens van het museum. In dit kader werd in 2021 een eerste vooronderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor het digitaliseren van deze collectie. Er zijn twee externe partijen overgebleven die technisch in staat zijn om dit project met het museum te realiseren. Een pilot met het digitaliseren van een kleine selectie tekeningen om vervolgens een projectplan op te kunnen stellen voor digitalisering van de gehele collectie, is gepland in het eerste kwartaal van 2022. Ter voorbereiding op de digitalisering van de handschriftencollectie werd een steekproef in het depot uitgevoerd om na te gaan welke gegevens ontbreken en wat de fysieke staat is.

bibliotheek
De bibliotheek van Het Scheepvaartmuseum huisvest één van de belangrijkste maritiem-historische collecties ter wereld. De bibliotheek biedt een fysieke en laagdrempelige ontmoetingsplek voor conservatoren, fellows, stagiairs en externe onderzoekers, al gooide de aanhoudende lockdown-maatregelen roet in het eten voor de fysieke bezoekers aan de bibliotheek. De dienstverlening is, net als in 2020, grotendeels digitaal en telefonisch voortgezet. Het totaal aantal fysieke bezoeken aan de bibliotheek kwam in 2021 uit op 1.876. Er werden 1.868 inhoudelijke vragen beantwoord, wat gelijk is aan voorgaande jaren. Tijdens de Museumnacht op 6 november lieten conservator Diederick Wildeman en hoofd bibliotheek Marja Goud bezoekers ‘anders kijken naar reisverslagen en reisverhalen’, door fragmenten uit reisverhalen voor te lezen en de bezoekers hierbij de illustratie te laten maken. Op 16 november vond in de bibliotheek de boekpresentatie plaats van *Mapping, Connectivity & the Making of European Empires* door Luis Lobo-Guerrero. Deze presentatie, in samenwerking met het Netherlands Institute for Advanced Studies vond in een hybride vorm (fysiek en via livestream) plaats en trok ongeveer 50 kijkers.

	2021	2020
bibliotheekbezoekers	1.876 (122 openingdagen)	1.801 (163 openingdagen)
Aantal informatievragen (in de bibliotheek, telefonisch en e-mail)	1.868	1.914
Aantal ingeschreven boeken	290	207



onderzoek
In 2021 waren drie fellows actief in Het Scheepvaartmuseum. In het kader van de Prof. J.C.M. Warnsinck Fellowship waren dit Lars de Graaf en Lucie van Hulst. De Graaf deed onderzoek naar het leven van kolonisten, in het bijzonder de familie De Forest, aan de frontier van het zeventiende-eeuwse Nieuw-Nederland. Van Hulst onderzocht de nasleep van het Japanse bombardement van het stoomschip *Van Imhoff* in 1942 en de rol van de Nederlandse overheid in de publieke bekendheid van deze scheepsramp. Taalkundige en Warnsinck Fellow Cora van de Poppe rondde haar in 2020 aangevangen onderzoek naar de talige vormgeving en sociale implicaties van het journaal houden door Michiel de Ruyter en zijn collega-officieren zoals Jan Corneliszoon Meppel. Zij richtte zich vooral op de expeditie van 1664-1665 tegen de zeerovers in Algiers en de Engelsen in West-Afrika en het Caribisch gebied. Een vierde Warnsinck Fellow, Zhifan Liu, zal haar onderzoek begin 2022 aanvangen. Liu zal onderzoek gaan doen naar de wereldkaart of *Kunyu quantu* <坤輿全图> vervaardigd door de Vlaamse Jezuïet Ferdinand Verbiest. Deze kaart was eerder al onderwerp van onderzoek in het kader van haar stage bij het museum als masterstudent. Het Fellowshipsprogramma wordt mede mogelijk gemaakt dankzij de meerjarige steun van de Samenwerkende Maritieme Fondsen en Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum.

De onderzoekers deden hun onderzoek in nauwe samenwerking met conservatoren en externe deskundigen. Hun



onderzoeksresultaten werden gepresenteerd in verschillende artikelen. Door de lockdown-maatregelen ter bestrijding van het coronavirus werd de jaarlijkse Fellowshipmiddag, die traditiegetrouw op de laatste vrijdag van februari plaatsvindt, uitgesteld tot 2022. Wel vond op 18 november het Museumsymposium plaats dat werd bijgewoond door meer dan 80 deelnemers, waaronder veel Vereenigingsleden. Het symposium stond in het teken van de zeeschilderkunst, in het bijzonder die van vader en zoon Willem van de Velde. Drie experts – conservator Friso Lammertse van het Rijksmuseum, kunsthistoricus Michiel van Duijn en zelfstandig restaurator Caroline van der Elst – lieten hun licht schijnen op het werk van beide kunstenaars. Daarna was er gelegenheid tot het bezoeken van de tentoonstelling *Willem van de Velde & Zoon*.

Dankzij de genereuze bijdrage van Stich-

ting Het Meyjes Fonds kon het museum in 2019 de nieuwe functie van wetenschappelijk onderzoeker instellen. De eerste Meyjes wetenschappelijk onderzoeker richt zich momenteel op de Amsterdamse (houten) scheepsbouw en plaatst deze in een landelijke en internationale context. Met de financiering door het Meyjes Fonds kan deze tijdelijke onderzoeksplaats voor twee dagen in de week worden ingesteld voor de duur van vijf jaar.

Het museum participeert in meerdere onderzoeks- en digitaliseringsprojecten en ondersteunde meerdere aanvragen bij de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek door externe wetenschappelijk onderzoekers, waaronder Atlantic Stories (Rijksuniversiteit Groningen), GLOBALISE (Vrije Universiteit Amsterdam) en Zij voeren mee met de VOC (Huygens ING). In de meeste gevallen ondersteunt het museum de aanvragen door

het ter beschikking stellen van de collectie en conservatoren voor onderzoeken of door het aanbieden van de mogelijkheid om een pilotproject of symposium in het museum te organiseren. Verder is het museum penvoerder van een haalbaarheidsstudie, mogelijk dankzij de financiële steun van het Mondriaan Fonds, naar het ontwikkelen van een digitaal Netwerk Maritieme Bronnen, samen met Huygens ING, Maritiem Museum Rotterdam en het Zuiderzeemuseum.

Het Scheepvaartmuseum hecht grote waarde aan talentontwikkeling en stelt jaarlijks meerdere stageplaatsen ter beschikking aan studenten om ervaring op te doen met een of meer facetten van het inhoudelijk museaal werk. Bij de afdeling Collectievorming & Onderzoek was in 2021 een stagiaire werkzaam. Zij verrichtte in samenwerking met de conservator zeevaartkunde & bibliotheekcollecties onderzoek en assisteerde bij de totstandkoming van een nieuwe publicatie.

Traditiegetrouw wordt het jaarboek gewijd aan het onderwerp dat ook centraal staat in de grote tijdelijke najaarstentoonstelling. Dit jaar verscheen bij uitgeverij THOTH de fraai vormgegeven catalogus bij de tijdelijke tentoonstelling *Willem van de Velde & Zoon*. De catalogus werd uitgebracht in zowel een Nederlands- als in een Engelstalige versie.

collectiebeheer en -registratie

Door de afdeling Collectiebeheer werd dit jaar veel werk verzet in de voorbereiding en totstandkoming van twee nieuwe presentaties: de nieuwe vaste opstelling *Amsterdam Havenstad* en de tijdelijke tentoonstelling over vader en zoon Willem van de Velde. Bij hun werkzaamheden werden ze bijgestaan door collega's van de afdelingen Operations en Events, die door de Covid-19 omstandigheden hun eigen werkzaamheden in het museum niet konden uitvoeren.

Medio april werd door externe textielrestauratoren in het depot de laatste hand gelegd aan de restauratie van de twee

Solebay wandtapijten. Na afronding van de restauratie werden de tapijten naar het museumgebouw getransporteerd en in een nieuw ingerichte zaal geïnstalleerd. Het voor langere duur tentoonstellen van deze grootste aanwinsten uit de geschiedenis van het museum was de directe aanleiding om prioriteit te geven aan het agenderen van een geïntegreerde aanpak van ongediertebestrijding, bekend als Integrated Pest Management of IPM. In 2021 werden kleine en grotere restauraties aan in totaal 76 objecten uit de collectie verricht. Deze werkzaamheden werden uitgevoerd door externe restauratoren en specialisten in overleg met de conservatoren en ondersteund door de collectiebeheerders.

Tijdens de beleidsperiode 2021-2024 wordt het planmatig beleid voor het collectiebeheer geactualiseerd en waar nodig aangepast en uitgebreid.

Naar aanleiding van de audit 2019-2020 door de Inspectie voor Overheidsinformatie & Erfgoed (IO&E) zijn in mei 2021 enkele verbeterpunten in de collectieregistratie vastgesteld: het aanvullen en actualiseren van de registratie van standplaats en fysieke toestand bij een aantal specifieke deelcollecties. Met het onderzoek naar administratieve (historische) vermissingen is een begin gemaakt: het aantal records in de database met de vermelding 'standplaats onbekend' werd teruggebracht van 7.295 naar 4.701. In 36.195 records (20% van het totaal aantal records) werd een actuele vermelding over de fysieke toestand toegevoegd. Een kleine achterstand in de registratie van museale aanwinsten is in 2021 nagenoeg geheel weggewerkt. In het eerste kwartaal van 2022 zal de resterende fotografie van deze aanwinsten worden uitgevoerd. Dankzij de inzet van de eerdergenoemde medewerkers van andere afdelingen is gewerkt aan de inventarisatie van een aantal grote bedrijfsarchieven met technische tekeningen.

Op verzoek van de Stichting Kunstbezit Koninklijke Nedlloyd (SKKN) en met input

van het Maritiem Museum Rotterdam en Het Scheepvaartmuseum is door externe deskundigen een projectplan opgesteld voor de verfijning van de ontsluiting van de collectie van de SKKN die bij beide musea is ondergebracht. In januari 2022 zal begonnen worden met een pilot, gevolgd door het eigenlijke project. Doel is object-fotografie, verbetering van de registratie en uiteindelijk ook de digitale presentatie van de collectie Nedlloyd vergroten. Het stoomschip *Christiaan Brunings* is voor onderhoud kortstondig naar de Oran-jewerf geweest. Het 121 jaar oude stoomschip heeft bij de jaarlijkse intocht van Sinterklaas in Amsterdam wederom acte de presence gegeven.

collectievorming

In 2021 zijn door meerdere aankopen en schenkingen 80 museale voorwerpen aan de verzameling en 290 publicaties aan de bibliotheek toegevoegd. Bepalend bij de keuze tot verwerving zijn daarbij de vijf collectiethema's (Nederlanders en de wereld; Nederland als maritieme natie; De zee als bron van inspiratie; De zee als uitdaging; Amsterdam als havenstad) in het verzamelbeleid van Het Scheepvaartmuseum. In het *Collectieplan 2021-2024* is het meest recente beleid vastgesteld.

Aankopen voor de collectie betroffen, onder andere, een bijzonder achttiende-eeuws Nederlands marinepistool dat werd gekocht van een Britse handelaar. Een soortgelijk exemplaar komt in Nederlandse collecties niet voor. Bij kunst- en antiekhandel Frides Laméris werd een achttiende-eeuws plantageglas gekocht met een afbeelding van de plantage Molshoop in Suriname. Op een veiling in Duitsland werd een 1/92e aandeel in de plantage Hofwijk in Suriname, afgegeven in 1790, aangekocht voor de collectie. Aan de verzameling munten en penningen werden door aankoop op een veiling twee exemplaren toegevoegd: een penning geslagen ter gelegenheid van het terugvinden van het graf van gouverneur Jan Pieterszoon Coen en een jubileumpenning van het College Zeemanshoop.

Het grootste deel van de verwervingen bestond uit schenkingen en legaten. Daaronder bevond zich onder andere de schenking van een tafelvlag van het afscheidsdiner dat werd gehouden tijdens de laatste lijndienstvaart van het motorschip *Oranje* in 1958. Een andere schenker bood een aansteker aan die ooit als souvenir aan een andere reis met hetzelfde schip was meegenomen. Meerdere persoonlijke documenten, fotoalbums en uniformen werden aan de collectie toegevoegd, vooral van personeel dat in de twintigste eeuw werkzaam was in de koopvaardij en walvisvaart. Een pet van de rederij Goedkoop werd door het Maritiem Museum Rotterdam overgedragen. Door middel van interviews worden door de conservatoren verder de unieke verhalen en alledaagse praktijk van havenarbeiders en scheepsbouwers vastgelegd en aan de collectie toegevoegd.

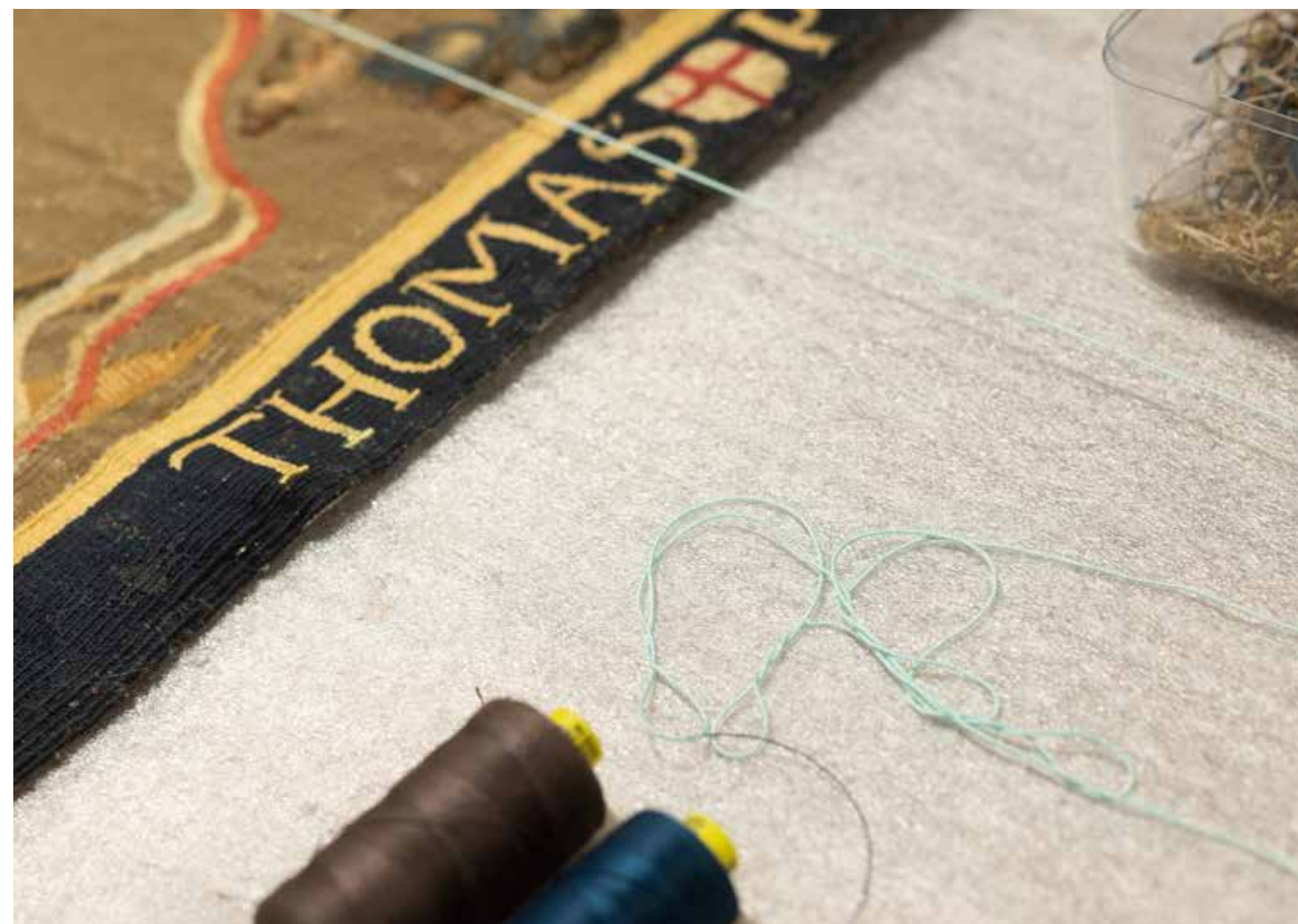
De collectie manuscripten werd aangevuld met onder andere een verslag geschreven door de heer G.F. de Bruyn Kops van zijn reis naar en het verblijf in Indonesië tussen 1839 en 1843. In zo'n 350 pagina's heeft deze marineofficier in detail het leven aan boord als ook de diners en interieurs van landhuizen en gevechten beschreven. Een door scheepsarts A. Melchior handgeschreven en in walvishuid gebonden journaal van 552 pagina's en circa 100 tekeningen beschrijft het wel en wee aan boord van de walvisvaarder *Willem Barendsz* in 1946-1947. Soms verzamelt het museum ook over zichzelf. Een genummerd affiche van de tentoonstelling *Zonnewijzers Zonneklaar!* uit 1988 werd dankzij een schenking aan de collectie toegevoegd. Ook enkele originele foto's die waren aangetroffen aan boord van het stoomschip *Christiaan Brunings*, en waarop het schip als ijsbreker op de grote rivieren in actie is te zien, zijn officieel in de collectie opgenomen. Reproducties van de winterse actiefoto's zijn ingelijst en teruggeplaatst aan boord van de *Christiaan Brunings*.

In juni 2021 werd het omvangrijke technisch watersportarchief van de ANWB overgedragen. Dit archief diende als referentie voor de redactie van de Waterkampioen, bijvoorbeeld bij het schrijven van artikelen en recensies over plezierjachten en scheepsmotoren. Aan het einde van het kalenderjaar droeg het Museum Vlaardingen circa 1.200 boeken en tijdschriftreeksen over die afkomstig zijn uit de collectie van het voormalige Visserijmuseum. Het Vlaardingse museum heeft voor deze collectie een nieuw onderkomen gevonden bij meerdere lokale en landelijke archieven en musea, waaronder Het Scheepvaartmuseum. De publicaties zullen vanaf 2022 in de museumbibliotheek raadpleegbaar zijn. Beide omvangrijke verwervingen worden in verband met het nodige uitzoekwerk in 2022 officieel ingeschreven.

Een langdurig bruikleen van de pasteltekening *Een roerganger*, toegeschreven aan de kunstenaar Jan Veth, kon worden omgezet in een schenking. Het museum is deze en alle andere schenkers zeer erkentelijk voor hun genereuze steun.

Het museum voert een genereus bruikleenbeleid. 156 voorwerpen uit de collectie zijn in langdurig bruikleen bij 18 instellingen ondergebracht. Hiervan werden gedurende het jaar 4 objecten geretourneerd. In 2021 werden 12 objecten uit de collectie in tijdelijk bruikleen aan 5 andere musea toevertrouwd.

In 2021 zijn er geen voorwerpen uit de collectie afgestoten.





2. een breed publiek

inleiding en doelstelling

Het Scheepvaartmuseum verbindt zich aan bestaand en nieuw publiek, door verhalen met en van het publiek te delen die raken aan de collectie, de maritieme wereld en geschiedenis en de impact daarvan op de samenleving. Het museum heeft de ambitie een breed publiek te bereiken: het streeft ernaar om in 2024 340.000 bezoekers te ontvangen waaronder nadrukkelijk ook nieuwe bezoekersgroepen – en gewaardeerd te worden met een 8+. Ook zet het museum zich met de programmering steeds nadrukkelijker in voor de museum brede doelstelling om in 2030 een eco-positief museum te zijn en ervoor te zorgen dat programmering en samenwerkingen bijdragen aan een duurzamer, inclusiever en toegankelijker museum.

tentoonstellingen en tentoonstellingsbeleid

dynamiek

Het Scheepvaartmuseum programmeert vanuit het motto *Water verbindt werelden*. Het laat in zijn tentoonstellingen zien hoe sterk de maritieme wereld en samenleving verbonden zijn. Belangrijke speerpunten in de programmering zijn: de collectie centraal stellen, de impact van het gedeelde maritieme verleden agenderen, ruimte bieden voor reflectie en het uitwisselen van persoonlijke verhalen.

Het museum heeft de opening van de tentoonstelling *Willem van de Velde & Zoon*, de grootste overzichtstentoonstelling van het museum ooit, verplaatst van najaar 2020 naar oktober 2021. In de tentoonstelling belicht het museum het familiebedrijf van de Van de Veldes, hun oog voor detail en sfeer, grote vakmanschap en het 'oorlogscorrespondentschap' van vader



Willem. Niet eerder bracht Het Scheepvaartmuseum zoveel objecten van beide schilders bijeen. Ook de twee recent door het museum verworven wandtapijten, die de slag bij Solebay in 1672 uitbeelden, zijn voor het eerst te zien. De tentoonstelling bevat naast eigen collectie ook veel bruiklenen uit onder meer het National Maritime Museum in Greenwich, het Mauritshuis en het Rijksmuseum. Bovendien zijn er zowel bruiklenen uit de Britse en Nederlandse koninklijke verzamelingen te zien. Bij de tentoonstelling werd onder andere een interactief familie atelier geopend, werd een (online beschikbare) audiotour gemaakt en verscheen een 176-pagina's tellende publicatie bij uitgeverij Thoth (de publicatie verscheen in de top 5 van de meest verkochte producten van DMGS, de overkoepelende pagina van de online shop). *Willem van de Velde & Zoon* werd mede mogelijk gemaakt door VriendenLoterij, Mondriaan Fonds, Fonds

21, Turing Foundation, Prins Bernhard Cultuur Fonds, Stichting Zabawas, Nico Nap Foundation en de participanten van Het Compagnie Fonds.

De aankoop van de wandtapijten is mogelijk gemaakt door Vereniging Rembrandt, mede dankzij haar Rembrandt UK Circle Fund, Nationaal Aankoopfonds van het ministerie van OCW, Mondriaan Fonds, Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum, VriendenLoterij, Samenwerkende Maritieme Fondsen en de participanten van Het Compagnie Fonds.

Ook verlengde het museum in 2021 twee tijdelijke tentoonstellingen. De fototentoonstelling *Engelen van de Zee* van de Vlaamse portretfotograaf Stephan Vanfleteren was tot en met 16 mei 2021 te bezichtigen. Vanfleteren is één van de meest bekende en gelauwerde fotografen van de

Lage Landen. *Engelen van de Zee* bestond uit een serie aangrijpende portretten van jongens tussen de zes en zestien jaar van maritiem opleidingsinstituut Koninklijk Werk IBIS in het Belgische Bredene, en sluit naadloos aan bij het streven van het museum om te laten zien hoe sterk de samenleving en maritieme wereld verbonden zijn. Ook *Rijzend Water* van fotojournalist Kadir van Lohuizen, over de wereldwijde impact van de stijgende zeespiegel sloot op 16 mei 2021 definitief.

impact

Het gedeelde maritieme verleden en de impact op het heden vormen een belangrijke programmalijn voor Het Scheepvaartmuseum, bijvoorbeeld in de tijdelijke tentoonstelling *I love Banda*. De tentoonstelling opende online op 6 mei 2021, exact 400 jaar na de genocide van J.P. Coen op Banda en was te zien tot 6 november 2021. Met de opstelling agendeerde het museum de invloed van het koloniale verleden op de Banda-archipel van vandaag vanuit het perspectief van zes Bandanese jongeren. Vanaf juli 2021 toonde Het Scheepvaartmuseum daarnaast de *hikayat* van M.S. Neirabatij, een vooraan-

staand man afkomstig uit Lonthor (Banda Besar). Het betreft een Maleis manuscript met nautische illustraties over de geschiedenis van de Banda-eilanden uit 1922. De gehele tekst van het manuscript is in aanloop naar de presentie door dr. Joëlla van Donkersgoed getranscribeerd en voorzien van een inhoudelijke interpretatie. De resultaten van het onderzoek worden nog tot en met voorjaar 2022 samen met het originele manuscript in het museum gepresenteerd. De tentoonstelling *I Love Banda* en het facsimile van het manuscript reizen in 2022 naar het Erasmushuis in Jakarta, Indonesië.

Voor het stimuleren van de dialoog en nieuwe inzichten over het maritieme verleden werkt Het Scheepvaartmuseum samen met uiteenlopende projectpartners. In 2021 lanceerde Huygens ING in Het Scheepvaartmuseum de *VOC Data Experience*. Vanaf de terugkeer van het 'opgekalefaterde' VOC-schip kregen bezoekers op het open plein een tablet waarop in augmented reality de data van ruim 500.000 VOC-opvarenden verscheen. Bezoekers konden zelf met de data aan de slag of luisteren naar zes experts



die antwoord geven op prikkelende vragen. De VOC-data experience is een samenwerking met Het Huygens Instituut en Studio Dirk Bertels, won een MUSE Award en reist vanaf het voorjaar 2022 naar verschillende locaties in Nederland.

Het Scheepvaartmuseum actualiseert samen met publiek en partners verhalen over de VOC. Rondom het VOC-schip *Amsterdam* gaat het museum op het opgeknapte VOC-schip het gesprek aan met bezoekers, en worden organisaties en kunstenaars gevraagd op deze replica van een VOC-schip te reflecteren. Tijdens de zomervakantie is het publiek actief bevraagd welke informatie zij missen op het schip. In oktober presenteerden de UvA master Publieksgeschiedenis hun adviezen aan het museum, mede op basis dit publieksonderzoek. De restauratie van het VOC-schip werd mede mogelijk gemaakt dankzij de deelnemers van de VriendenLoterij, 366 donateurs via voordekunst en de participanten van het Compagnie Fonds. Tijdens Museumnacht gaf het museum *Beyond Walls* (een in Amsterdam gevestigd wereldwijd platform met als missie bij te dragen aan koloniale toekomst en de betekenis van (pre)koloniaal erfgoed in de wereld van vandaag te onderzoeken) de ruimte om hier met bezoekers van de Museumnacht over in gesprek te gaan. In 2021 was de focus van dit traject *Jij aan het roer* nog grotendeels intern gericht, vanaf 2022 zullen de resultaten gefaseerd leiden tot aanpassingen op en rond het schip en nog meer zichtbaar worden voor het publiek.

immaterieel erfgoed

Het uitwisselen van persoonlijke geschiedenissen krijgt een steeds prominente plek in het tentoonstellingsaanbod, bijvoorbeeld in de semipermanente presentatie *Amsterdam Havenstad*. Deze was gereed bij de start van de lockdown in december 2020, en werd op 24 juni 2021 als nog feestelijk geopend samen met belangrijke stakeholders. In de tentoonstelling worden bezoekers uitgenodigd

verhalen toe te voegen. De aankomende jaren zal het museum samen met deze partners intensiever samenwerken om de verhalen van onder meer oud havenarbeiders te verzamelen. *Amsterdam Havenstad* werd mede mogelijk gemaakt dankzij Port of Amsterdam, Amports, ORAM en SIVN.

collectie centraal

Het Scheepvaartmuseum maakt deze beleidsperiode meer ruimte voor collectiewisselingen en kleinere presentaties om zo meer en vaker objecten uit eigen collectie tentoon te stellen. Zo leverde het museum in juni de vaste presentatie van de iconische Solebay wandtapijten op, met een flexibel in te richten voorruimte. De presentatie van de wandtapijten werd mede mogelijk gemaakt dankzij het Andla Fonds. Deze ruimte kan na *Willem van de Velde & Zoon* (voorjaar 2022) ingericht worden met wisselende eigen collectie, in 2022 bijvoorbeeld in het kader van een presentatie over het *Rampjaar 1672*. Daarnaast is in 2021 een vaste plek voor presentaties over nieuw onderzoek gerealiseerd dankzij een wisselvitrine in een presentatieruimte op de begane grond naast de bibliotheek. Hiermee is een zeer toegankelijke ruimte gecreëerd voor collectiewissels, filmvertoningen of boekpresentaties. Ook zijn in 2021 de voorbereidingen getroffen voor een collectiewisselruimte op de eerste etage, waar voorheen de *Fotoalbums* te zien waren en waar vanaf januari 2022 wisselende eigen collectie getoond wordt.

tentoonstellingen in 2022 en verder

Voor 2022 staan onder meer collectie presentaties over het *Noordzeekanaal*, *College Zeemanshoop* en *Rampjaar 1672* gepland. De impact van het maritieme verleden is een belangrijk aspect van een aantal reflectieve dialoogopstellingen in 2022 en vaste opstelling in 2023 rondom de *Atlantische Wereld* (werktitel). Verder werkt het museum in samenwerking met the Dutch National Portrait Gallery (DNPG) aan de grote najaarstentoonstelling *Mens op Zee* (werktitel) en aan een

semipermanente opstelling A, B, Zee (werktitel) gericht op peuters, kleuters en hun families. Daarnaast spreekt het museum met het National Maritime Museum in Greenwich, en Mystic Seaport Museum in de VS onder meer over het laten reizen van de tentoonstelling *Rising Tide* van Kadir van Lohuizen en het organiseren van gezamenlijke presentaties over de collectie en programmering. Met steun van het Mondriaan Fonds is het museum een traject gestart om deze tentoonstelling te verduurzamen. De bevindingen zullen dit jaar worden gedeeld met de sector in een toolkit en conferentie.



educatie en publieksactiviteiten

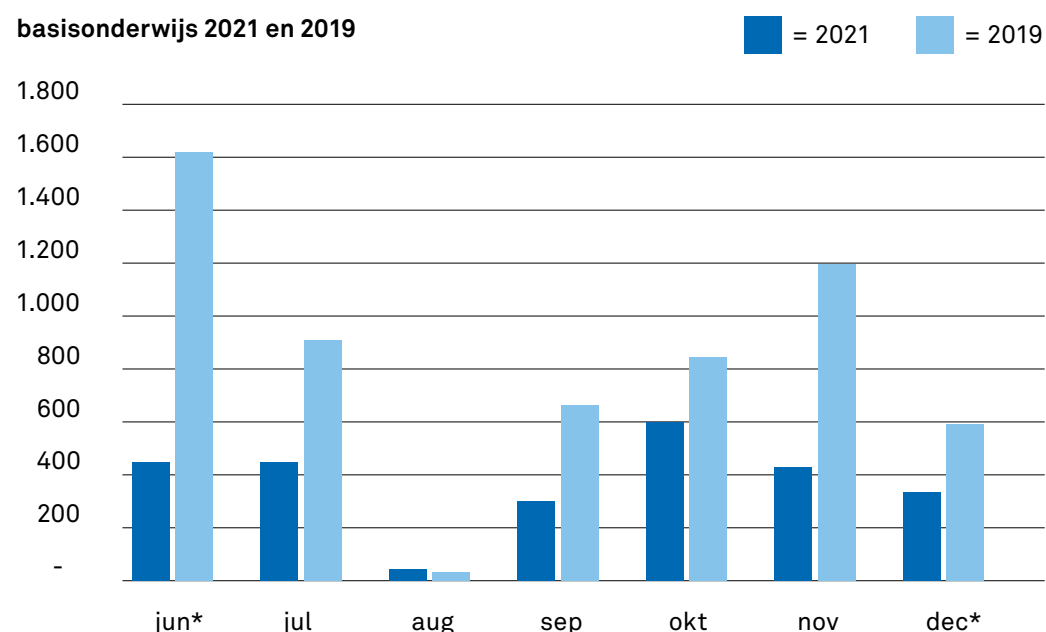
Het Scheepvaartmuseum beschouwt zijn educatieve en publieksactiviteiten als de sleutel tot een wijde blik op de wereld en onze geschiedenis. Het uitwisselen van verhalen speelt daarbij een centrale rol. Sluitingen of beperkende maatregelen hebben op die ambitie uiteraard een enorme impact.

educatie

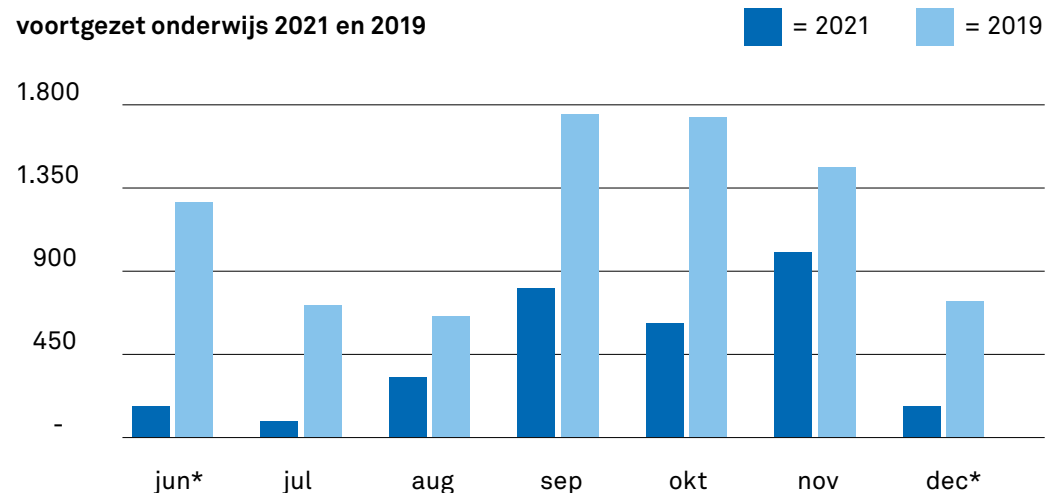
bereik

Ondanks de museumsluitingen, bezochten in 2021 zo'n 9.994 leerlingen uit het basisonderwijs, voortgezet en hoger onderwijs Het Scheepvaartmuseum. In de normaliter drukke maanden voor onderwijsbezoek (augustus-december) ontving het museum 63% van het aantal

basisonderwijs 2021 en 2019



voortgezet onderwijs 2021 en 2019



Cijfers op basis van kassa gegevens m.u.v. de online-live rondleidingen. * Museum (deels) gesloten
NB: de zomervakantie viel dit jaar in regio Noord (Amsterdam) van 10 juli t/m 22 augustus.

basisonderwijs-leerlingen uit 2019. Voor het voortgezet onderwijs gold dat het in deze maanden 42% van de 2019-aantallen bereikte. Ondanks de beperkingen van de coronamaatregelen wisten scholen het museum relatief goed te vinden. Een hoogtepunt was Bootkamp – een fysiek kennismakingsprogramma voor brugklassers op het VOC-schip – waarbij het museum zo'n 800 brugklassers 'aan boord' haalde in augustus en september. De afdeling droeg dit jaar ook bij aan televisie-uitzendingen die goed worden bekeken door leerlingen uit het basisonderwijs. Leerlingen van lokale partnerschool de Alan Turingschool plaatsten een tijds capsule in de nieuwe mast van het opgekalefaterde VOC-schip; deze leerlingen werden in het Jeugdjournaal van 16 april geïnterviewd. Ook bracht tv-programma Klokhuis in de zomer een werkbezoek aan de afdeling wat resulteerde in een uitzending vanaf het VOC-schip over de VOC en WIC op 28 december (door 174.000 huishoudens bekeken).

onderwijs en digitaal aanbod

Het museum vergroot, extra gestimuleerd door de sluitingen, deze beleidsperiode zijn digitaal aanbod. In 2020 heeft het museum versneld verschillende online pilotprojecten ontwikkeld, met onder meer op maatgemaakte lessen op het platform LessonUp. In 2021 bouwde het museum op deze pilots voort en wisten meer dan 1300 docenten de LessonUp-site voor digitaal onderwijs te vinden; meer dan 300 klassen volgden een online les via LessonUp (ongeveer 9.000 leerlingen). Ons onderwijsaanbod via Lesson-Up werd mede mogelijk gemaakt dankzij de Samenwerkende Maritieme Fondsen.

In 2021 startte het museum ook met de eerste online live-rondleidingen voor het primair en voortgezet onderwijs. Ze zijn dit jaar ontwikkeld en getest, en behoren nu tot het standaard educatief aanbod van het museum. 420 leerlingen volgden een online live-rondleiding door het museum vanuit de klas.

Bijzonder is de samenwerking *Maritiem Maaklab* met de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) en de Stichting Waag Society. *Maritiem Maaklab* stimuleert specifiek lokale leerlingen (8-12 jaar) die weinig naar musea komen, om de museumcollectie als inspiratie te gebruiken, en bereikte 90 kinderen. Voor het museum bood deze samenwerking creatieve maakmogelijkheden, experiment rondom digitale collecties, en contact met lokale kinderen die nauwelijks naar musea komen maar wel in de buurtbibliotheken huiswerk maken en de Maakplaatsen aldaar bezoeken. Het project werd tijdens een afsluitende online inspiratie- en kennisdeelsessie gepresenteerd aan 75 museumprofessionals, en alle partijen kijken positief op dit experiment terug. Maritiem Maaklab werd mede mogelijk gemaakt dankzij de steun van Fonds Cultuurparticipatie.

De museum brede ervaringen met online-live rondleiden werden gedeeld met Nederlandstalige erfgoedprofessionals tijdens een driedelige inspiratiesessie van het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed FARO in april.

Het museum speelde vaker in op mogelijkheden tot online kennisuitwisseling onder erfgoedcollega's, studenten en docenten. Zo werkten studenten van de Reinwardt Academie van april tot juni online aan het project 'Een schip voor iedereen?' Daarbij ontwikkelden ze een (fictief) online educatieprogramma bij het VOC-schip *Amsterdam*, verkenden ze online experimenten en besteedden ze aandacht aan diverse perspectieven op erfgoed. Ook participeerde het nieuwe Hoofd Educatie & Inclusie in april aan de NINSEE-docenten dag Slavernij over dekoloniale museumeducatie, live bekeken door 450 docenten, en in de week erna door ruim 500. En in juni presenteerde de afdeling zich tijdens de online MOCCA-cultuureducatiemaand gericht op cultuurdocenten in Amsterdam.

Op het online aanbod wordt in 2022 onder meer voortgebouwd met partner SchoolTV met de lancering van een 360-graden digitale schoolplaat van het VOC-schip *Amsterdam*. Hiermee sluit het museum aan bij het herziene canonvenster 'VOC en WIC' en hoopt ongeveer 8.000 docenten (en hun klassen) uit het SchoolTV-bestand te bereiken.

meerstemmigheid

Het museum wil het bieden van meerdere perspectieven nog beter borgen in educatieve programma's door het uitzetten van een digitale 'nulmeting meerstemmigheid' bij docenten die het museum bezochten in 2020, en daarop in 2022 en 2024 een vervolgmeting te doen. In 2020 is daarvoor een vragenlijst ontwikkeld. Maar vanwege het door de lange sluiting beperkte onderwijsbezoek in 2020 en 2021, is besloten

deze meting kwalitatief te meten, gekoppeld aan de projecten *Jij aan het roer* en *Atlantische Wereld*. In 2022 wordt binnen een docentenklankbordgroep gepeild waar de behoeftes liggen bij docenten uit het primair en voortgezet onderwijs, bij het bespreken van elementen uit de maritieme geschiedenis, zoals VOC- en WIC-geschiedenis.

publieksprogrammering

Ook vanuit publieksprogrammering werd in 2021 tijdens de museumsluiting geëxperimenteerd met online aanbod, waarbij het museum aansluit bij de actualiteit: zo verzorgde het een vlog rondom vrouwen in de museumcollectie op Internationale Vrouwendag, en op 6 mei, exact 400 jaar na de genocide op Banda organiseerde het bij de opening van *I love Banda* een interactieve Q&A met het publiek en een dansvoorstel-



ling op het VOC-schip. Tijdens de sluiting in december, initieerde het museum een online 'Teeckenwedstrijd' voor alle leeftijden, met de zeegezichten van de Van de Veldes als inspiratiebron. Zij betrok daarbij drie juryleden uit het kunstenveld: conservator van Het Scheepvaartmuseum Cécile Bosman kunstenaar Tja Ling Hu (Fiep Westendorpprijs 2017), en kunstenaar en presentator Tyas Leeuwerink (Project Rembrandt).

verbreden van doelgroepen

In de periode 2021-2024 heeft het museum het streven zijn bezoekersprofiel te verbreden en ontwikkelt het gerichte activiteiten voor de drie in het beleidsplan benoemde speciale doelgroepen.

- a. Arbeidsmigranten uit de jaren zeventig werkzaam in de haven van Amsterdam
- b. Nederlanders met Indische migratie achtergrond
- c. Nederlanders met migratie achtergrond

Om Nederlanders met een Turkse migratie achtergrond te bereiken, startte het museum dit jaar een samenwerking met museumprofessional en vlogger Ahmed Batman. Hij presenteerde eerder een reeks online interviews met Turkse eerste generatie-migratiearbeiders (*Baklava en pompoe*) en heeft een grote achterban op social media (70.000 volgers op YouTube). Rondom de Museumnacht maakte hij voor het museum en het Canonnetwerk een film over het recente migratieverleden in de Amsterdamse haven (de eerste 'gastarbeiders'). Voor 2022 verkent het museum een publieksprogramma met deze maker. In 2021 richtte het museum zich met enkele online publieksmiddelen op de groep geïnteresseerden uit de Indische en Molukse gemeenschap met drie online minicolleges rondom *I love Banda* en een driedelige podcast, in samenwerking met Beyond Walls. Deze podcast behandelt het manuscript van M.S. Neirabatij uit de collectie en deelt verhalen rondom de genocide van Banda met de (veelal jonge) Molukse en Indische achterban van Beyond Walls. De podcast is

inmiddels ruim 1.600 keer beluisterd. Het museum wil zich nog sterker positioneren als plek voor dialoog en debat en meer maatschappelijk betrokken jongeren bereiken, bijvoorbeeld tijdens de Museumnacht. In samenwerking met het Canonnetwerk werden 'traditionele' historische vensters in nieuw licht gezet, o.a. door spoken word-optredens van Amara van der Elst en Esmay Usmany over de VOC, Michiel de Ruyters onderscheidingen werden besproken en met de Edelsmidschool in een 'goud of fout' jasje gegoten en men kon op speeddate met fotografe Isabelle Boon (*I love Banda*). 4.120 bezoekers bezochten het museum tijdens Museumnacht.

Het museum vindt het belangrijk hedendaagse kunstenaars te laten reflecteren op het museum en of maritieme geschiedenis. In navolging van Dichter des Vaderlands Tsead Bruinja in 2020, benaderde het museum in 2021 schrijver van het Boekenweekgedicht Ellen Deckwitz. Haar gedicht 'Leeg' is direct naast de ingang van de tentoonstelling *Republiek aan Zee* te zien en te beluisteren als audiofragment in de opstelling. Ook voor 2022-2024 worden nieuwe reflecties gepland.

Het Scheepvaartmuseum ziet publieksprogrammering ook als een goede manier om te verkennen of nieuwe thema's of specifieke doelgroepen bij het museum passen. Met het programma *Herinneringen aan zee* betrok het museum in samenwerking met Cordaan bijvoorbeeld de doelgroep ouderen die nauwelijks culturele uitjes kan maken in deze tijd. Bewoners van een Cordaan-vestiging werden drie weken activiteiten aangeboden over 'de zee' naar aanleiding van een replica van Adam Willaerts' schilderij *Schepen op een Hollandse rede* (1627). Ter afsluiting organiseerde het museum een online rondleiding. Deze samenwerking wordt in 2022 op kleine schaal voorgezet.

vakantie- en familieprogrammering

Het museum wil de fascinatie voor het water ook delen met families met jonge

(klein)kinderen. Daarvoor blijft een laag-drempelige vakantieprogrammering van grote waarde. Helaas was het museum in 2021 gedurende drie van de vijf schoolvakanties gesloten en zette het museum in op online programmering tijdens de voorjaars-, mei- en kerstvakantie. Zodra het museum in juni open mocht, werden extra weekendactiviteiten voor families op het open plein georganiseerd en bood het museum een uitgebreid zomervakantie-programma dat zich richtte op families die dit jaar (langer) in Nederland bleven. Het zomerprogramma sloot af met een recordaantal bezoekers: op de laatste zomervakantiedag waren er 1.465 bezoekers die actief meededen aan de activiteiten. Voor de herfst- en kerstvakantie bereidde de afdeling verdere familieprogrammering voor rondom de tijdelijke tentoonstelling *Willem van de Velde & Zoon*.

samenwerkingen

In 2021 bouwde het museum voort op samenwerkingen die de dialoog over actuele thema's stimuleren en aandacht hebben voor inclusiviteit en publieksparticipatie. Vanuit de duurzaamheidsambities werd de bestaande samenwerking met Plastic Whale in november bekrachtigd door een schoolbezoek van twee bovenbouwgroepen uit Den Haag: zij wonnen een landelijke social challenge rondom duurzaamheid. Het programma dat het museum deze leerlingen aanbood, vormt een proef voor een vast educatieprogramma rondom duurzaamheid dat in 2022 wordt gelanceerd.

Voor het educatieve programma bij *Willem van de Velde & Zoon* zocht het museum contact met kunstenaar Tja Ling Hu (Fiep Westendorpprijs 2017): zij lichtte in een toegankelijk filmpje in de tentoonstelling haar passie voor tekenen en fascinatie voor (kunst over) water toe met het werk van de Van de Veldes als uitgangspunt. Voor de nieuwe familiepresentatie is een partnership met kinderboekenuitgeverij ROSE stories gestart vanuit hun missie om “stemmen en gezichten waaraan we ons dagelijks spiegelen nog diverser te maken”.

Het museum organiseert publieksprogrammering bij voorkeur met samenwerkingspartners en doet dit regelmatig rondom bijzondere momenten in het jaar zoals een concert voor het Grachtenfestival, deelname aan de Open Monumentendag of Amsterdam PRIDE. Ook sloeg het museum in juni en juli opnieuw de handen ineen met Sites of Memory en verzorgde deels een reeks historische wandelingen in de buurt over het lokale slavernijverleden (Future for the Past), in combinatie met een Heri-Heri maaltijd op Ketikoti (1 juli).

Het Scheepvaartmuseum is bovendien voorzitter van Expeditie Oosterdok waar 13 culturele instellingen en 30 bedrijven bij zijn aangesloten. Dit netwerk organiseert gezamenlijk buurtactiviteiten zoals de Amsterdamse Waterspelen. Daarnaast is het museum actief betrokken bij de Plantagebuurt waarmee in 2021 een subsidieaanvraag is ingediend bij de VriendenLoterij voor de realisatie van een duurzame verbinding over water, de zogenaamde cultuurferry.

publieksbereik

publiek in en buiten het museum

In de bezoekersaantallen is de impact van enkele maanden sluiting goed zichtbaar, vooral in de aantallen van onderwijs en buitenlandse toeristen. Met de tentoonstelling *Willem van de Velde & Zoon* ontving het museum in het laatste kwartaal van het jaar nog veel cultuurliefhebbers en voor bezoekers met kinderen bleek het museum tijdens openingsdagen ook een goede bestemming. Door in de zomer enkele grote evenementen binnen te halen waaronder de diners met Wijnmakers & Chefs is het aantal evenementbezoekers hoog.

De cijfers van Het Scheepvaartmuseum over de internationale toerist in vergelijking met de sector brede cijfers van Amsterdam & Partners (onderzoek november 2021) geven het beeld dat over de maanden juni-oktober de daling sector breed 76% is, voor Het Scheepvaartmuseum 68%.

bezoekcijfers

	2019	% totaal	2020	% totaal	YoY t.o.v. 2019	2021	% totaal	YoY t.o.v. 2020
buitenlandse toerist	107.090	34%	17.873	16%	-83%	20.082	15%	12%
cultuur- en maritieme liefhebber	78.627	25%	43.204	39%	-45%	41.650	31%	-4%
dagjestoerist	49.863	16%	27.751	25%	-44%	26.803	20%	-3%
onderwijs	45.656	15%	14.547	13%	-68%	10.816	8%	-26%
evenementbezoeker	28.597	9%	7.670	7%	-73%	33.112	25%	332%
professional	776	0%	390	0%	-50%	396	0%	-1%
totaal	310.609		111.435	52	-64%	132.859		19%

website	2020	2021	groei %
aantal bezoeken (sessies)	458.362	543.020	18,47%
aantal unieke bezoekers	347.462	414.636	19,30%

Het website bezoek neemt direct toe zodra het museum zijn deuren weer opent begin juni 2021. Er is een grote toename aan de pagina's die gerelateerd zijn aan bezoek zoals de openingstijden, prijzen, tentoonstellingen, route en tickets. In de vakantieperiodes dat het museum geopend is, is ook een piek te zien, evenals tijdens de terugkeer van het gerestoureerde VOC-schip in april, wat veel on- en offline publiciteit heeft gegenereerd. Er is een stijging van 44% op de pagina over het online museum. Een nieuwe populaire pagina is die van de in het najaar van 2021 geopende tentoonstelling Willem van de Velde & Zoon.

aantal volgers	2020	2021	% t.o.v. 2020
Facebook	14.687	14.902	1%
Twitter	10.681	10.729	0%
Instagram	5.704	6.824	20%
LinkedIn	3.608	4.061	13%

De social mediakanalen blijven in meerdere of mindere mate groeien. Met name Instagram neemt de grootste sprong, dat is in lijn met de landelijke stijging van het aantal gebruikers. Als enige kanaal in het social medialandschap in Nederland neemt het dagelijks gebruik van Facebook af. Dat kan een verklaring zijn voor de minimale stijging. Er zal de komende jaren meer tijd geïnvesteerd worden in Instagram.

nieuwsbrief	2021
inschrijvingen	8.996
open ratio	35,8%
klik ratio	3,4%
uitschrijvingen	0.4%

Er zijn bijna 9.000 abonnees op de algemene nieuwsbrief. De nieuwsbrief wordt bovengemiddeld goed geopend ten opzichte van organisaties in hetzelfde segment (kunstenaars en kunstinstellingen). Het aantal uitschrijvingen is iets onder het gemiddelde wat gunstig is maar de klikratio (hoeveel mensen doorklikken op inhoudelijke pagina's die ze interessant vinden) ligt gemiddeld gezien wat laag. In 2022 gaat het museum daarom verder segmenteren in zijn e-mailmarketing (met een algemene, onderwijs- en familienieuwsbrief) om op deze manier de inhoud relevanter te maken voor de ontvanger en zo de klik- en openratio te verbeteren, inschrijvingen te verhogen en uitschrijvingen te minimaliseren.

meting van bezoekerservaring

De Nederlandse bezoeker waardeert Het Scheepvaartmuseum sinds 2017 met een rapportcijfer van 8,1, dit steeg in 2021 naar 8,2. De Net Promotor Score daalde van +36 (2020) naar +34 in 2021

cultuur- en maritieme liefhebber

Het museum is sinds 2018 beter in staat om cultuurliefhebbers te bereiken, mede dankzij het programmeren van tentoonstellingen met actuele thema's als *Rising Tide* van Kadir van Lohuizen en *Sea of Tranquillity* van Hans Op de Beeck. Ook is het herhaalbezoek van deze doelgroep die vaak in het bezit is van een Museumkaart gestegen. Het Scheepvaartmuseum blijft zich daarnaast richten op de trouwe bezoekersgroep van maritieme liefhebbers.

Om de culturele en maritieme liefhebber blijvend aan ons te binden, investeerde het museum in 2021 in campagnes en partnerships, bijvoorbeeld het partnership met Historisch Nieuwsblad. Ook met de Van de Velde tentoonstellingscampagne is de positie van het museum in het veld verder verstevigd. Het museum werd genoemd in meerdere overzichten van must-see tentoonstellingen.

Families met (klein)kinderen

Families met (klein)kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar zijn een vaste, stabiele groep bezoekers. Deze beleidsperiode hebben we de ambitie deze bezoekersaantallen te behouden en laten groeien. Daarom maakt het museum voor bezoekers met kinderen in toenemende mate duidelijk dat er in Het Scheepvaartmuseum voor hen altijd wat interessants te ontdekken is door het vakantieaanbod meer te verbinden en (ook het doorlopende) aanbod door het jaar heen beter zichtbaar te maken. In 2022 wordt deze lijn voortgezet onder andere rondom de opening van de nieuwe vaste presentatie *A, B, Zee* (werktitel).

Buitenlandse toerist en dagjestoerist

Het museum richt zich verder op de buitenlandse toerist en op de dagjes-

toerist. Voor beide groepen geldt dat een bezoek aan Het Scheepvaartmuseum vaak een impuls beslissing is gecombineerd met een dagje uit in Amsterdam. De buitenlandse bezoeker vormde vóór Covid-19 een derde van de bezoekers. Voor de Van de Velde-tentoonstelling verwachtte het museum vooral uit Engeland veel aandacht vanwege de vele objecten in bruikleen van het National Maritime Museum in Greenwich. Gezien de soms strenge reisrestricties, vooral voor het Verenigd Koninkrijk, vielen deze aantallen tegen. Het museum heeft daarom ook hier online aanbod ontwikkeld waaronder een virtuele (Engelstalige) rondleiding.

Voor de buitenlandse toerist waren in 2021 de inspanningen gericht op de groep reizigers die zich al in Amsterdam bevindt met onder meer online zichtbaarheid via hotels. Dit lijkt zijn vruchten af te werpen: meer dan 14.000 toeristen wisten het museum dit jaar te vinden. Deze strategie wordt in 2022 in ieder geval voortgezet.

Doelstelling was om voor de bezoekerswaardering in 2021 een nieuw meetinstrument te ontwikkelen. Hiertoe heeft het museum het afgelopen jaar kennis en een concept enquête uitgewisseld met onder meer Motivaction, onderzoeksbureau Anna Elfers en collega musea. Mede naar aanleiding van die inzichten kiest het museum voor een korte, toegankelijke mondelinge enquête en zal het specifiek de ervaringen meten rondom evenementen (soms naar aanleiding van tentoonstellingen; vaak in co-creatie) die de maritieme verhalen en collectie objecten uitlichten die gaan over migratie, koloniale geschiedenis en/of wereldhandel. Dit onder meer omdat het museum niet op etniciteit of afkomst wil aanspreken, maar wél op hun interesses en ervaringen in de bovengenoemde thema's. Dit meetinstrument wordt in 2022 verder getoetst en getest, zodat het in de periode 2022-2024 ingezet kan worden rondom evenementen gelieerd aan *Amsterdam Havenstad*, *de Atlantische wereld* en *Jij aan het roer*.

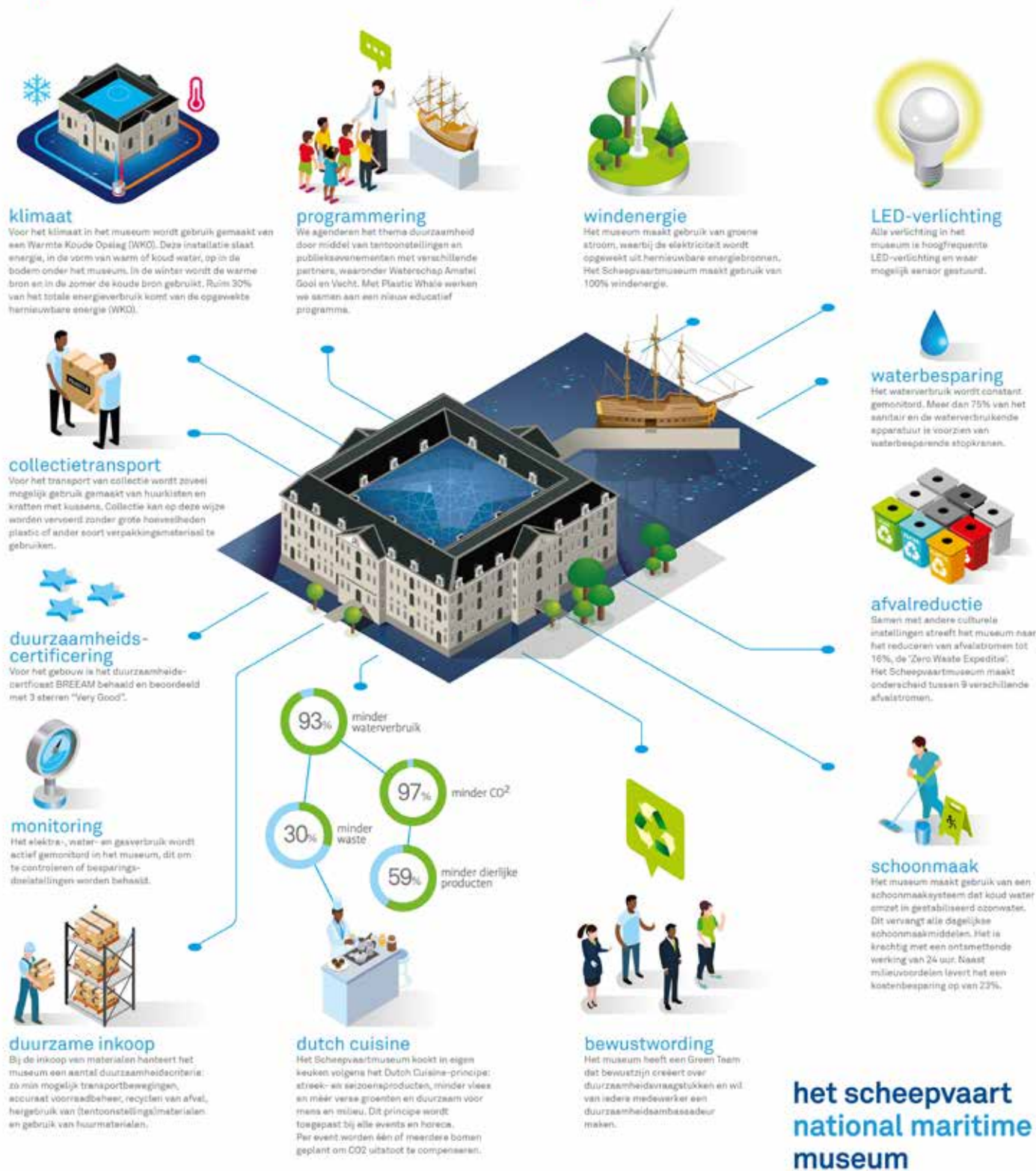
Binden met het publiek buiten het museum

Het Scheepvaartmuseum ambieert ook buiten de museummuren steeds meer mensen te bereiken en aan zich te binden. Naast alle eerdergenoemde marketinginspanningen werkte het museum hiervoor in 2021 bijvoorbeeld samen met diverse historische en maritieme portals zoals Historiek.net en Maritiem Portaal. Verder verschenen in 2021 twee edities van het eigen magazine, het *Zeemagazijn*, waarin onder meer collectieverwervingen, tentoonstellingen maar ook actuele ontwikkelingen in de maritieme sector en andere nieuwswaardigheden aan bod komen. Het bereik wist het museum verder te vergroten door partners als Amports en *Zeilen Magazine* verder te activeren en ook nieuwe partnerships op te starten met onder

meer *Historisch Nieuwsblad* en *Tableau Magazine*. Om Amsterdammers te spreken en bekend te maken met het zomervakantieaanbod voerde het museum een activatiecampagne op straat, onder meer op de Dappermarkt in Amsterdam Oost.



op koers naar een eco-positief museum!



3. duurzame organisatie

inleiding en doelstelling

Het Scheepvaartmuseum wil een duurzame organisatie zijn en ervoor zorgen dat het wendbaar en weerbaar de toekomst ingaat door duurzame inzetbaarheid van mensen, gebouwen en vermogen. Duurzaamheid is een van de grote maatschappelijke thema's van dit moment. Als museum met als motto *water verbindt werelden*, voelt het museum daarom een verantwoordelijkheid om aandacht te vragen voor de grote gevolgen van de klimaatverandering. Dit is een ambitie die breed wordt gedragen in de organisatie en wordt herkend door onze stakeholders (partners, besturen, overheden). Het Scheepvaartmuseum heeft een enorme potentie om bewustwording te creëren over het belang van verduurzaming, zowel in Nederland als internationaal. Met een ambitieus verduurzamingsprogramma wil het museum in 2030 eco-positief zijn. Het museum richt zich hierbij op de verduurzaming van het gebouw, de eigen be-

drijfsvoering (events en exploitatie) en op het publiek (bezoekers en publiek buiten het museum). Er zijn de afgelopen jaren, vooral op het gebied van het gebouw, veel stappen genomen. Het energieverbruik is door het optimaliseren van de klimaatinstallaties sterk teruggebracht, afvalstromen zijn verduurzaamd en bij evenementen wordt gewerkt met zoveel mogelijk lokaal geproduceerde ingrediënten.

Bovendien beschouwen we deze duurzaamheidsambities als iets waarmee we ons juist als maritiem museum kunnen onderscheiden. Het museum wil nu de route naar 2030 concretiseren en daarmee de strategie handen en voeten geven. In het begin van 2022 is daarom in samenwerking met Deloitte een traject opgestart om in een kort tijdsbestek (een maand) deze strategie uit te werken. Doel is om te komen tot een heldere definitie van het domein dat bij het museum past en de programma's en acties die daar-

uit voortvloeien concreet en meetbaar maken.

financieel beleid

toelichting op resultaten

Helaas hebben de Covid-19 pandemie en de daaraan gekoppelde maatregelen ook in 2021 een negatieve impact op het museum en zijn resultaten gehad. Bezoekersaantallen waren met 132.859 (waarvan ca. 33.000 evenementenbezoekers) aanzienlijk lager dan in referentiejaar 2019 (310.000 bezoekers). Tegelijkertijd is de omzet per bezoeker gestegen en hebben meer mensen het museum gesteund met donaties, hierdoor zijn de opbrengsten uit ticketverkoop wel gestegen ten opzichte van 2020 naar ca. € 867.000.

Naast de publieksinkomsten ontvangt Het Scheepvaartmuseum subsidies van het ministerie van OCW voor de verschillende activiteiten (publieksactiviteiten, beheer van collectie- en gebouwbeheer). In 2021 heeft het museum twee extra bijdrages van OCW mogen ontvangen van in totaal €1,6m, waardoor de totale inkomsten op peil bleven ten opzichte van 2019. De Vriendenloterij (voorheen BankGiro Loterij) was ook in 2021 een van de belangrijkste partners van Het Scheepvaartmuseum. Het museum ontving de jaarlijkse bijdrage van € 400.000, een uitkering uit de geormerkte loten (€ 50.415) en inkomsten via de vip-kaart.

De personeelskosten zijn in 2021 gedaald als gevolg van de ontvangen generieke steunmaatregelen vanuit de overheid (NOW-uitkeringen van € 590.000), en lagere inhuur van publieksmedewerkers door de lock-downs. De generieke en specifieke steunmaatregelen hebben er, samen met kostenbesparingen toe geleid dat Het Scheepvaartmuseum een positief resultaat van €1,1m heeft gerealiseerd in 2021. Een deel van dit resultaat (€ 458.261) zal worden toegevoegd aan het herstel- en innovatiefonds waarmee in de komende jaren eenmalige, duurzame en innovatieve uitgaven worden gedaan zoals de aan-

schaf van zonnepanelen, digitaliseren van de collectie en het realiseren van nieuwe (digitale) vormen van (onderwijs) programmering. Het restant van het resultaat € 657.456 wordt toegevoegd aan de algemene reserve om de nodige investeringen in de IT-infrastructuur te kunnen financieren.

Hierdoor stijgt de algemene reserve van €4,6m per jaareinde 2020 naar €5,2m per jaareinde 2021. Het totale eigen vermogen blijft boven de tussen musea afgesproken norm voor het weerstandsvermogen. Deze norm definieert het weerstandsvermogen als het hoogste van:

- Het eigen vermogen dat nodig is om op de korte en middellange termijn tegenvallers in de exploitatie op te vangen;
- Het eigen vermogen dat op de langere termijn nodig is om te voldoen aan de kapitaalbehoefte van de instelling.

Het weerstandsvermogen van het museum op basis van deze definitie bedraagt ca. €1m, het totale eigen vermogen per jaareinde 2021 bedroeg €6,8m.

risicobeheersing

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en is opgenomen in de jaarplanning van Het Scheepvaartmuseum. Risico's worden onderverdeeld in de onderwerpen publiek/overige stakeholders, collectie/presentatie, huisvesting/veiligheid, ICT/beveiliging, personeel/organisatie en financieel/fiscaal.

De directie is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en ziet erop toe dat de interne risicomanagements- en controlesystemen, waarmee binnen de organisatie brede risico's worden beheerst, adequaat werken. Financiële risico's zijn vastgelegd in de managementinformatie en worden periodiek geanalyseerd waarna de strategie eventueel wordt bijgesteld.



De grootste risico's van de organisatie zijn:

1. Tegenvallende bezoekersaantallen en/of teruglopende inkomsten, waardoor de financiële resultaten en positie worden verzwakt.
2. Onvoldoende bestendige subsidie-inkomsten ter dekking van de beheers- en onderhoudskosten van het museumgebouw en depot over de lange termijn.
3. Het eventueel openstellen van het Marine terrein voor het publiek kan resulteren in een beveiligingsrisico voor het depotgebouw.
4. Een digitale inbreuk op het netwerk van Het Scheepvaartmuseum waardoor er data verloren gaat of Het Scheepvaartmuseum zijn (digitale) deuren niet kan openen voor het publiek.

HR-beleid

inclusieve cultuur

In tijden van museumsluitingen, openingen met restricties en thuiswerken ging de aandacht voornamelijk uit naar blijvende betrokkenheid en duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Aanpassing van de dagelijkse werkzaamheden, nieuwe richtlijnen voor de ontvangst van bezoekers en weinig tot geen contact in het museum met collega's maakten het tweede coronajaar voor veel werknemers zwaar. Desondanks ontstonden er ook mooie initiatieven om juist inspiratie te bieden en verbinding tot stand te brengen: online loterijen, online medewerkers bijeenkomsten, online rondleidingen, (online) trainingen via bijvoorbeeld het online opleidingsplatform Goodhabitz maar ook fysieke ontmoetingen op 1,5 afstand op bijvoorbeeld het Marineterrein.

Daarnaast draaiden collega’s van kantoor en de eventsafdeling mee met museum-diensten op de werkvloer en andersom; deze multi-inzetbaarheid heeft de onderlinge verbinding versterkt en meer begrip gecreëerd voor elkaars werkzaamheden.

Het Scheepvaartmuseum onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en heeft bij de toepassing hiervan in 2021 een aantal stappen gezet die in 2022 onderdeel moeten worden van het museum brede plan van aanpak. In het afgelopen jaar is bij het streven naar een diverser personeelsbestand gekeken naar manieren om hier actief op te werven, bijvoorbeeld door de inzet van nieuwe wervingskanalen zoals Colourful People. Ook is er een nieuwe functie hoofd educatie & inclusie gecreëerd waarmee extra aandacht wordt gegeven aan diversiteit en inclusie in de breedste zin van het woord. Daarnaast zijn er opnieuw samenwerkingen geweest met meerdere onderwijsinstellingen voor de inzet van stagiaires op verschillende plekken in de organisatie. Als gevolg van de pandemie waren er in het afgelopen jaar maar weinig vacatures waardoor het vaste medewerkersbestand nagenoeg hetzelfde is gebleven. Wel is in het najaar van 2021 de afdeling HR in gesprek gegaan met Social Capital, een bedrijf dat ervoor zorgt dat meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk komen. Inmiddels zijn de eerste collega’s via Social Capital gestart bij de operationele afdelingen.

Fair Practice Code en Code Diversiteit en Inclusie
De Fair Practice Code is een gedragscode voor ondernemen en werken in de kunst-, cultuur- en creatieve industrie. Het museum biedt goede arbeidsvoorwaarden en zorgt dat het beloningsbeleid aansluit bij de bepalingen daarover in de Fair Practice Code. Dit geldt ook voor (kunst-) opdrachten vanuit het museum aan makers/kunstenaars, freelancers en externe project-medewerkers. Om inzicht te geven in de ontwikkelingen

met betrekking tot werkzame personen bij Het Scheepvaartmuseum, in het kader van de Fair Practice Code is onderstaande tabel opgesteld. Deze geeft op een abstracte manier inzicht in de toepassing van de Fair Practice Code, al is deze gelimiteerd door de data kwaliteit en zaken buiten de invloedssfeer van het museum.

In 2021 zijn de totale kosten van werkzame personen iets gedaald ten opzichte van 2020 (- € 217.000), dit wordt voornamelijk veroorzaakt door minder inzet van medewerkers bij de bezoekersontvangst (categorie overige werkzame personen) als gevolg van meer sluitingsdagen (168 versus 112 in 2020) en het feit dat het museum sinds half 2020 op maandag dicht is (met uitzondering van de maandagen tijdens de schoolvakanties).

Daarnaast zijn de kosten van werknemers met een bepaalde tijd contract gedaald als gevolg van personeelsverloop waarbij de functies soms enige maanden vacant waren. Hierdoor is, ondanks dat het aantal werknemers per jaareinde 2021 gelijk is aan 2020, het aantal FTE ook gedaald. Dit wordt deels gecompenseerd met tijdelijke inhuur (onder ingehuurde zelfstandigen).

Het museum kijkt goed naar de diverse samenstelling van zijn personeel; zo had eind 2021 ongeveer 15% van de medewerkers een (gedeeltelijk) niet-Nederlandse achtergrond. De verdeling van mannen en vrouwen in het museum is eind 2021 47% man en 53% vrouw. Op (breed) managementniveau is deze verdeling ongeveer 60% man en 40% vrouw. Het streven is om deze verhouding meer in evenwicht te brengen. Ook op andere gebieden zoals opleidingsniveau, gezinssamenstelling, levensfase en geaardheid streeft het museum naar een goede verdeling.

In 2022 zal het onderwerp diversiteit & inclusie en de werking en toepassing van de code uitgebreid aan bod komen in het tweejaarlijkse medewerkers betrokkenheidsonderzoek door gericht hierover vragen te stellen aan alle medewerkers.

werkzame personen

	huidig boekjaar			vorig boekjaar		
	aantal personen	aantal FTE / uren	bedrag	aantal personen	aantal FTE / uren	bedrag
uren werkweek FTE		36 uur			36 uur	
werknemers in vaste dienst (onbepaalde tijd)	48	40,7	2.000.662	49	42,7	2.016.588
werknemers in vaste dienst (bepaalde tijd)	27	16,1	702.695	26	20,5	842.084
ingehuurde zelfstandigen / freelancers	42	1,7	194.341	33	1,4	151.423
overige werkzame personen	76	5,4	234.193	70	6,9	337.693
stagiaires	8	1,8	7.256	10	2,3	9.164
vrijwilligers	24	3,9	-	25	5,9	-

Deze vragen zijn voorbereid door een speciale werkgroep bestaande uit medewerkers vanuit verschillende lagen in de organisatie.

In 2022 wordt het beleid ter voorkoming en bestrijding van ongewenste omgangsvormen opnieuw bekeken en de rol en inzet van de aangestelde vertrouwenspersoon, de klachtencommissie en de klachtenregelingen worden bij medewerkers onder de aandacht gebracht.



hun professionele en persoonlijke ontwikkeling. De wensen en behoeften van de medewerkers worden besproken met de leidinggevende tijdens de jaargesprekken. Hierbij wordt zowel gekeken naar de individuele behoeften van medewerkers als naar de organisatiedoelstellingen op korte en lange termijn.

Ondanks dat in 2021 nog steeds veel fysieke opleidingen niet door konden gaan, is het toch gelukt om het budget op een waardevolle manier in te zetten voor opleidingen, trainingen en workshops op het gebied van bijvoorbeeld het verzamelen van Oral History, woordvoerderschap en institutionele (internationale) fondsenwerving. Een aantal leidinggevenden is in de gelegenheid gesteld om een training te volgen op het gebied van leiderschap en inclusie.

duurzaam huisvestingsbeleid

Het Scheepvaartmuseum heeft in 2021 deelgenomen aan de evaluatie van de pilot waarbij het onderhoud van gebouwen in eigen beheer wordt uitgevoerd. Onderdeel van deze evaluatie is onder andere

een enquête en een diepte-interview. De enquête is door het museum ingevuld en ingediend. Het diepte-interview heeft op 15 maart 2021 plaats gevonden. In het voorjaar van 2022 wordt na gesprekken met musea duidelijkheid verschaft over een nieuw huurcontract. Het Scheepvaartmuseum wil graag zelf verantwoordelijk blijven voor de huisvesting omdat hiermee maximale grip wordt gehouden op de kwaliteit van het beheer en kostenefficiënter gewerkt kan worden.

Er is met de vaste installateur een gezamenlijk project opgezet om het museum verder te verduurzamen: routekaart 2030. Het doel is om van het museum een eco-positief gebouw te maken in 2030. Het opstellen van de routekaart gebeurt door middel van een opname op locatie, het analyseren van de assetlijst, het verwerken van de al aanwezige bouwkundige adviezen en een gezamenlijke brainstorm en de aanbeveling vanuit het WKO-onderhoud. Het doel is om in 2030 een CO₂-reductie van 40% t.o.v. referentiejaar 1990 te realiseren en in 2050 een reductie van 60%.

ondernemingsraad

In 2021 bestond de Ondernemingsraad uit zeven leden en is daarmee compleet. Vier OR-leden namens Het Scheepvaartmuseum en drie leden vertegenwoordigen Het Scheepvaartmuseum Enterprise B.V.. De OR vergaderde om de zes weken met de directie waarbij onderwerpen zoals de financiële situatie, werkdruk en het thuiswerken hoog op de agenda stonden. Over de aanvragen van financiële steun vanuit de overheid (NOW en TVL) werd de OR ook tijdig geïnformeerd door de afdeling financiën. Twee keer sprak de OR met Emily Ansenk van de raad van toezicht die het onderhouden van het contact met de OR in haar portefeuille heeft. De OR informeert zijn achterban via het intranet (NET) van het museum en voor nieuwe medewerkers gaf de OR een live presentatie (toen het weer kon). De OR is ook vertegenwoordigd in de vertrouwenscommissie, werkgroep medewerkersbetrokkenheid en de werk-

groep VGWM (Veiligheid, Gezondheid, Welzijn en Milieu). De OR behandelde in 2021 één instemmingsaanvraag. De directie informeerde de OR inzake de benoeming van een nieuw lid van de raad van toezicht (Arie Jan de Waard) en de beoogde benoeming van de nieuwe voorzitter van de raad (Stientje van Veldhoven).

ontwikkelmogelijkheden

Het Scheepvaartmuseum hecht veel waarde aan de ontwikkeling van medewerkers. Het museum stimuleert hun persoonlijke ontwikkeling om zo bij te dragen aan hun duurzame inzetbaarheid. Voor medewerkers die tijdens de sluiting van het museum hun functie niet konden uitoefenen en ook niet ingezet konden worden op andere werkplekken, bleek het waardevol om deze periode ook te gebruiken voor het volgen van (online) trainingen. Jaarlijks is een opleidingsbudget beschikbaar om medewerkers te ondersteunen bij



Vanaf 2017 zijn er al verschillende energiebesparende maatregelen getroffen. Het is van belang om deze al bekende maatregelen goed in kaart te brengen en te borgen. Al deze stappen zijn verwerkt in een digitale bespaarplanner. Zo heeft het museum 24/7 inzicht in de mogelijkheden van maatregelen en projecten en de voortgang van de doelstellingen op het gebied van CO₂-reductie. Bij het goed inzichtelijk hebben van de aanpassingen kan het MOP (meerjarig onderhoudsplan) uiteindelijk hierop aangepast worden en omgezet in een duurzaam meerjarig onderhoudsplan (DMOP). Het bespaarplan is grotendeels gekoppeld aan het MOP en duurzaamheidsinvesteringen zijn deels hierin geborgd.

In opdracht van de Museumvereniging en na goedkeuring van de Kring Rijksmusea heeft in september 2019 de werkgroep duurzaamheid een plan van aanpak geformuleerd voor verduurzaming van de Rijksmusea. In 2021 heeft het museum meegewerkt aan het project verduurzaming Rijksmusea. Er is in kaart gebracht welke energiebesparende maatregelen (eventueel) uitgevoerd kunnen worden en wat het effect hiervan is op de CO₂-reductie. De resultaten zijn verwerkt in individuele rapportages. Hieruit zal Het Scheepvaartmuseum in 2022 keuzes maken, passend voor het gebouw en passend binnen de huidige begroting. Extra maatregelen zullen apart gefinancierd moeten worden in de komende jaren.

Ten opzichte van de individuele rapporten is in overleg al een aantal aanpassingen doorgevoerd, aanhakend op nieuwe ontwikkelingen in Nederland. De CO₂-emissies zijn berekend, inclusief de vergroening van de landelijke energieopwekking, en exclusief de vergroening van de landelijke energiemix, waardoor de bijdrage aan CO₂-reductie ten gevolge van gebouwgebonden maatregelen inzichtelijk wordt. Door alle verduurzamingsaanpassingen is het gasgebruik vanaf 2016 sterk gedaald. Het gemiddelde van de afgelopen 4 jaar is 100.000m³ per jaar, dit is verlaagd in 2021 naar 6.500m³. Deze daling van meer dan

90% geeft een goede nieuwe basis om in de loop van de jaren volledig van het gas af te gaan. Dit is volgens planning uiterlijk 2030 gerealiseerd en eerder wanneer mogelijk.

De balans van de koude en warme bron is daarmee ook sterk verbeterd, van een groot warmte overschot in 2016 zijn de bronnen nu op jaarbasis bijna in balans. In 2021 is het bestaande leidingwerk van de WKO-installatie vervangen. Hierdoor wordt de kans op nieuwe lekkage nihil en ontstaat er een stabiele basis voor het klimaat in het museum. In verband met de langdurige uitval tijdens de werkzaamheden van de WKO-leiding is er een extra investering gedaan t.b.v. een noodkoeling om de waardes in tentoonstellingszalen te kunnen garanderen bij uitval van de WKO. Deze voorziening kan ook ingezet worden bij langdurige uitval van de WKO-installatie door een calamiteit. De bronnen zijn uit 2011 en hebben een gemiddelde levensduur van ongeveer 15 jaar. Er is besloten de pompen te vervangen aangezien de nieuwe pompen energiezuiniger zijn en beter aansluiten op het verbruik van het museum.

In 2021 zijn verdere stappen gezet voor het dynamisch klimatiseren van tentoonstellingsruimtes en depot conform collectie-eisen voor een optimaal behoud met een minimale energievraag. Het luchtbehandelingsproces wordt hierbij efficiënter ingericht, terwijl voldaan wordt aan internationale collectie-eisen en een optimaal comfort voor bezoekers. Er wordt een pilot uitgevoerd met de zalen van de tentoonstelling *Republiek aan Zee*, waarbij de luchtbehandelingskast geoptimaliseerd wordt.

Een verbetering is ingezet in de regulieringsinstallaties d.m.v. het programmeren van extra kloktijden, zodat bijvoorbeeld luchtbehandelingskasten minder toeren maken. Het doel is energiebesparing. In het depotgebouw van het museum op het Marine terrein staan vier luchtbehandelingskasten (LBK). Deze kasten zijn verduurzaamd. Door het toepassen van energiezuinige toerengeregelde ventilatoren kunnen de luchthoeveelheden worden aangepast.



De afdeling gebouwbeheer is een onderzoek gestart voor het plaatsen van zonnepanelen op het dak van Het Scheepvaartmuseum. Samen met de installateur is er onderzocht om 140 zonnepanelen te plaatsen op het dak. Het vergunningstraject hiervoor is opgestart. Daarnaast doet het museum o.a. onderzoek naar een zonneboom op de kop van de steiger, waarmee mogelijk het elektriciteitsgebruik van het VOC-schip kan worden gecompenseerd. Het grootste deel van de zonnepanelen worden bekostigd uit het in 2021 ingestelde innovatiefonds. Vanuit de stimulering duurzame energieproductie en klimaattransitie kan er subsidie aangevraagd worden voor het plaatsen van zonnepanelen. De aanvraag hiervoor is ingediend. De voorbereiding voor een vergunningsaanvraag voor de plaatsing van zonnepanelen op een rijksmonument is nog afhankelijk van de toekenning van de gevraagde subsidie.

BREEAM

In 2021 is verder gewerkt aan de BREEAM-certificering op de onderdelen Beheer en Gebruik. De afgelopen maanden is de afdeling gebouwbeheer actief geweest met het verzamelen van bewijslast voor de certificering en het schrijven van de bijbehorende verantwoording. Voor de bewijslast moesten ook enkele beleidsstukken worden aangeleverd. De volgende beleidsstukken zijn geschreven als onderdeel van de BREEAM-certificering: het milieubeleidsplan, duurzaamheidsjaarverslag, duurzaam inkoopbeleid en het energiebeleid. De op 1 februari 2021 gestarte nieuwe stagiaire gebouwbeheer heeft het gehele certificeringstraject gecoördineerd.

Meerjarig Onderhouds- en Investeringsplan

In 2019 is het Meerjarig Onderhoud- en Investeringsplan (MJOP) geüpdate en gedeeld met OCW. Dit plan vormde de

basis voor de uitgaven aan de huisvesting in 2021. De onttrekkingen wegens investeringen zijn iets hoger dan vorig jaar door de verbouwingen van enkele tentoonstellingszalen. Gedurende 2021 zijn onder andere de volgende grote vervangingsinvesteringen gedaan of in opdracht gegeven: het aanbrengen van ledverlichting in de kelder en de vernieuwde tentoonstellingszalen, het ombouwen van luchtbehandelingskasten in tentoonstellingszalen en het aanbrengen van binnepuien voor de borging van het klimaat. Meerdere investeringen zijn vanuit duurzaamheidsdoelstellingen gedaan en hebben direct effect op het energieverbruik.

De onderhoudsuitgaven (vooral uitgevoerd in de periodes dat het museum moest sluiten) bestaan o.a. uit de volgende grote projecten: schilderwerkzaamheden van

wanden, onderhoud aan de kitnaden in de koepel en onderhoud van de marmeren vloeren. In 2022 staat het groot onderhoud van de buitengevel gepland.

Uit reeds ontvangen vergoedingen zijn o.a. de volgende projecten uitgevoerd: vernieuwing vloeren tentoonstellingen en optimaliseren regelinstallaties bij het Depot.

organisatie en governance

Het museum, de overheid en andere organisaties zijn partners die elkaar nodig hebben om maatschappelijke waarde te creëren. Dit is ook terug te vinden in principes van de Governance Code Cultuur 2019 die het museum onderschrijft en toepast. De toepassing van de Governance Code en de verdeling van taken en bevoegdheden tussen bestuur en raad van

toezicht zijn vastgelegd in een bestuurs- en een raad van toezichtreglement. Hierin staat hoe de organisatie wordt bestuurd en hoe het toezicht is georganiseerd. Deze reglementen worden jaarlijks besproken en geüpdatet.

De maatschappelijke doelstelling van het museum 'het laten zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn' realiseert het museum door met inzet van drie pijlers een open cultuur met aandacht voor inclusiviteit te realiseren. Het museum doet dit door in de publieks-programmering, onderzoek, presentaties en tentoonstellingen, educatieprojecten en partnerships altijd de verbinding te zoeken en samenwerkingen aan te gaan. De in 2020 aangepaste organisatiestructuur is in 2021 verder vormgegeven met een nieuwe overlegstructuur. In het tweewekelijkse managementoverleg wordt de strategische lijn van het museum uitgewerkt en bewaakt. Het managementteam adviseert hier de directeur bij te nemen besluiten. Daarnaast is er o.a. een nieuw zgn. collectie & programma overleg ingevoerd. Het hoofd programma & publiek en het hoofd collecties stemmen hierin met de directeur de inhoudelijke lijn af van museale activiteiten waaronder tentoonstellingen, programma's, publicaties en onderzoeksprojecten.

Het museum gaat zorgvuldig om met de mensen en de middelen van de organisatie, niet alleen door het toepassen van de Governance Code Cultuur, maar ook door het implementeren van de Code Diversiteit & Inclusie en de Fair Practice Code. In de relatie met gelieerde instellingen, de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum en Het Compagnie Fonds vormt met name de Governance Code de basis voor de samenwerking.

Het Scheepvaartmuseum heeft in 2016 Het Scheepvaartmuseum Enterprise B.V. (HSME) opgericht die de commerciële exploitatie van Het Scheepvaartmuseum verzorgt. Hieronder vallen evenementen, het publieksrestaurant en de winkel. Daarnaast levert HSME-diensten aan het museum, vooral met betrekking tot

publieksopvang, organisatie van relatie-ontvangsten en evenementen.

De afgelopen jaren is een sterkere integratie tussen commerciële en museale activiteiten tot stand gekomen. Het museum streeft ernaar om gasten die deelnemen aan commerciële evenementen kennis te laten maken met het museum. Mede voor het realiseren van dit doel heeft het museum in 2019 de nieuwe tentoonstellingszaal de Hoofdgalerij geopend en is het aantal evenementbezoekers dat ook een bezoek brengt aan een tentoonstelling steeg naar 43%.

Ook is er bewust voor gekozen het eigen cateringbedrijf verder uit te bouwen. HSME omarmt de vijf uitgangspunten van Dutch Cuisine zoals het werken met seizoens- en lokale producten, korte aanvoerlijnen en zero waste menu's. Principes die duurzaam zijn voor mens, dier en milieu.

Door de Covid-19 situatie is de toekomst van de evenementenbranche en congressenmarkt zorgelijk en onzeker. De verwachting is dat deze situatie pas in 2023 zal herstellen.

gelieerde instellingen

Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum

De Vereniging (VNHSM) heeft als doelstelling het bijeenbrengen, in stand houden en uitbreiden van haar verzameling maritiem-historisch (kunst-)objecten, met het oogmerk deze in Het Scheepvaartmuseum te exposeren.

Het bestuur van de Vereniging richt zich daarbij op het volgende:

- Het werven van fondsen om de doelstellingen en kennisverbreiding te financieren;
- Het behouden en uitbreiden van het aantal leden om daarmee maatschappelijk draagvlak te creëren voor Het Scheepvaartmuseum en de Vereniging.

VNHSM heeft in 2021 bijgedragen aan de realisatie van de catalogus bij de tentoonstelling Willem van de Velde & Zoon (tevens dit jaar het jaarboek voor de



leden), de restauratie van enkele schilderijen in dezelfde tentoonstelling en het fellowshipsprogramma.

Het Compagnie Fonds

Het Compagnie Fonds (HCF) is het particuliere steunfonds van Het Scheepvaartmuseum. Het fonds is in 2008 opgericht om begunstigers actief en duurzaam bij het museum te betrekken. De participanten van HCF hebben een groot hart voor de maritieme geschiedenis, het water en de watersport. Het fonds biedt de mogelijkheid kapitaal te vormen om bijzondere museale projecten mogelijk te maken en de vernieuwing van het museum te ondersteunen. In 2021 werd door HCF bijgedragen aan de tentoonstelling *Willem van de Velde & Zoon*, de wisseltentoonstelling in de presentatieruimte en het online educatieprogramma.

Code Culturele Diversiteit en Inclusie

Het museum realiseert zich dat het zich actiever moet inzetten om ongelijkheid tegen te gaan; als organisatie, in de collectievorming en de programmering. Dit alles samen met het publiek en met maatschappelijke partners.

In het activiteitenplan 2021-2024 zijn hiertoe de volgende aandachtspunten benoemd:

bewustwording van de code, inzetten op een gezamenlijk en continu inclusiviteitsbeleid, een duidelijk aanspreekpunt vanuit de organisatie en het creëren van commitment en draagvlak.

Hierbij wordt verder gebouwd op de eind 2020 ingezette lijn in een open gesprek tussen medewerkers en directie, onder leiding van de Behr groep (een adviesbureau gespecialiseerd in diversiteit en inclusie).

Het toepassen van de code, weten waar wij staan ('stap 1') en creëren van commitment en draagvlak ('stap 3'), zijn de belangrijkste stappen voordat er een museum breed plan van aanpak kan worden ingezet.

Voor het vergroten van de bewustwording en het creëren van draagvlak heeft het

museum in 2021 verder gewerkt met een in 2020 opgerichte werkgroep bestaande uit het hoofd HR, hoofd programma & publiek, hoofd marketing & communicatie, hoofd development en voorgezeten door het in maart 2021 aangestelde hoofd educatie & inclusie. De functie van hoofd educatie & inclusie is een nieuwe functie die is gecreëerd om tot een duidelijk aanspreekpunt in de organisatie te komen. Het hoofd educatie & inclusie is daarbij niet alleen de voorzitter van de werkgroep, maar ook de aanjager binnen de organisatie en de adviseur voor directie, managementteam en medewerkers. Daarbij is er een bewustzijn ontstaan dat de gehele organisatie verantwoordelijkheid draagt.

Doel voor 2021 was bewustwording en weten hoe divers en inclusief de organisatie is, maar ook in hoeverre het museum strategie en beleid hieromtrent heeft gevormd. Een persoonlijke benadering, en fysiek bij elkaar komen om hierover met elkaar te spreken waren moeilijk in een jaar waarin het museum bijna een half jaar gesloten was en medewerkers voornamelijk thuis werkten. Veel gesprekken hebben online plaatsgevonden, niet altijd met het gewenste resultaat; duidelijk te maken waarom het werken aan diversiteit en inclusie belangrijk is en om iedereen binnen de organisatie hierbij te betrekken. De training met de Behr-groep eind 2020 bestond uit een vrijwillige workshop en open gesprek waarbij de thema's diversiteit en inclusie in de breedte werden geïntroduceerd.

Hier bouwde het museum op voort in 2021 met een traject met adviesbureau Progres waarbij trainer Bianca Maasdamme het BMO (managementteam en afdelingshoofden) meenam in een werksessie rondom 'inclusief leiderschap': welke verantwoordelijkheden dragen managers in het inclusiever maken van de organisatie? Binnen het BMO bestaan verschillende gedachten over het concreet maken en uitdragen van inclusieve waarden die uit het beleidsplan spreken (openstaan voor verschil, verlagen van drempels, uitdragen van verhaallijnen rondom migratie en



koloniaal verleden). Met Progres organiseert het museum begin 2022 een vervolgssessie met het BMO én medewerkers (circa 15 leidinggevenden; 15 medewerkers) waarbij ook medewerkers thema's en dilemma's kunnen aandragen. Inzichten uit deze gesprekken en bijeenkomsten en de daarop te nemen vervolgstappen neemt het museum mee in het in 2022 op te stellen plan van aanpak op basis van de vier P's; programma, publiek, personeel en partners; waar staat het museum nu, wat zijn de doelstellingen en hoe kunnen we deze bereiken. Op het gebied van publiek en partners heeft het museum in 2021 een groot aantal projecten en samenwerkingen in gang gezet. Onderdeel van het op te stellen plan is het inbedden van deze initiatieven in de missie van het museum om te laten zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn.

Een mooi voorbeeld is de verkennende samenwerking met Studiezalen waarbij het museum in 2021 een groot aantal leerlingen in huis wist te halen te halen uit de buurt (families én kinderen) via de Zomerscholen en de Profijtklas.

Dat diversiteit en inclusie ook op de agenda staat van de raad van toezicht blijkt uit de deelname van de secretaris en een raadslid aan het congres van Museum Zaken dat in 2021 gewijd was aan het thema: "toezicht; exclusief of inclusief, een hobbelig pad naar een meerstemmige samenstelling".

Governance Code Cultuur

Het Scheepvaartmuseum en de raad van toezicht passen de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur 2019 toe. Met name heeft directie en de raad hierbij aandacht voor ongewenste belangenverstrengeling, de verdeling van taken en bevoegdheden en de invulling van de verschillende rollen (toezichthouder, adviseur, werkgever). De bestuurlijke en toezichthoudende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in een bestuurs-/directiereglement en een raad van toezichtreglement. Beiden zijn in 2021 geüpdatet. In dit jaarverslag wordt uitvoerig verantwoording afgelegd over hoe de principes en aanbevelingen worden gehanteerd en de wijze waarop daar met de zelfevaluatie van de raad op wordt getoetst.





balans per 31 december 2021

	euro	euro
activa	31 december 2021	31 december 2020
vaste activa		
materiële vaste activa		
gebouwen	1.830.672	1.453.219
overslag	0	195.316
bedrijfsinstallaties	51.370	585.870
andere bedrijfsmiddelen	810.662	989.387
	2.692.704	3.223.792
financiële vaste activa		
vorderingen op groepsmaatschappijen	240.000	300.000
	240.000	300.000
vlottende activa		
voorraden		
voorraad	15.874	27.033
	15.874	27.033
vorderingen en overlopende activa		
debiteuren	215.365	501.402
vorderingen op groepsmaatschappijen	100.362	60.000
omzetbelasting	313.411	190.024
overige vorderingen	931.647	786.789
vooruitbetaalde kosten	3.820	6.178
	1.564.604	1.544.393
liquide middelen		
rekening courant bank	7.411.551	2.668.207
spaarrekeningen	1.361.677	4.135.254
kas	13.863	15.043
kruisposten	0	86
	8.787.091	6.818.590
	13.300.274	11.913.807

	euro	euro
passiva	31 december 2021	31 december 2020
eigen vermogen		
algemene reserve	5.194.078	4.590.517
bestemmingsfonds Vriendenloterij	951.915	951.915
bestemmingsreserve herstel -en innovatie	666.732	154.576
	6.812.725	5.697.008
voorzieningen		
voorziening themavloeren en klimaatinstallatie	145.540	356.879
voorziening gebouwen	1.568.660	1.354.818
voorziening claimlijst RVB	50.340	87.348
overige voorzieningen	21.702	18.667
	1.786.242	1.817.712
langlopende schulden		
investeringssubsidie	2.110.663	2.518.702
overige langlopende schulden	501.219	146.130
	2.611.883	2.664.832
kortlopende schulden		
schulden aan groepsmaatschappijen	0	28.368
vooruit ontvangen bedragen	63.786	171.681
schulden aan leveranciers en handelskredieten	466.359	198.735
loonbelasting	159.753	133.779
pensioenpremie	2.565	0
overige schulden	573.318	545.025
overlopende passiva	823.643	656.667
	2.089.424	1.734.256
	13.300.274	11.913.807

resultatenrekening over 2021

	euro	euro	euro
	2021	begroting over 2021	2020
baten			
eigen inkomsten			
publieksinkomsten binnenland			
kaartverkoop	877.817	1.555.077	864.239
overige publieksinkomsten	67.278	-	46.513
totaal publieksinkomsten (1)	945.094	1.555.077	910.751
sponsorinkomsten	84.750	505.500	433.750
overige directe inkomsten	25.182	-	16.954
totaal overige directe inkomsten (2)	109.932	505.500	450.704
totaal directe inkomsten (1+2)	1.055.026	2.060.577	1.361.455
indirecte inkomsten	347.152	406.000	345.183
private middelen - particulieren	315.360	112.036	872.425
private middelen - bedrijven	178.231	20.282	161.739
private middelen - private fondsen	239.064	3.750	998.392
private middelen - goede doelenloterijen	525.650	456.539	541.697
totaal bijdrage uit private middelen	1.258.304	592.607	2.574.253
totaal eigen inkomsten	2.660.482	3.059.184	4.280.891
subsidies			
totaal structureel OCW	7.790.428	8.357.777	7.736.373
OCW - regeling specifiek cultuurbeleid (publ.act.)	2.215.091	2.169.964	2.169.964
OCW - (erfgoedwet) onderdeel huisvesting	3.968.064	4.613.284	3.991.880
OCW - erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	1.607.273	1.574.529	1.574.529
totaal structureel provincie	-	-	-
totaal structureel gemeente	-	-	-
totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
totaal structurele subsidies	7.790.428	8.357.777	7.736.373
incidentele publieke subsidies	2.291.309	574.209	2.854.053
totaal subsidies	10.081.737	8.931.986	10.590.426
totale baten	12.742.219	11.991.170	14.871.317

	euro	euro	euro
	2021	begroting over 2021	2020
lasten			
personeelskosten	3.547.335	4.204.681	4.085.152
huisvestingslasten	3.888.723	4.884.347	4.030.454
afschrijvingen	1.144.104	896.816	1.522.686
aankopen	5.341	-	2.091.953
overige lasten	3.031.007	2.646.000	2.489.584
totaal lasten	11.616.510	12.631.844	14.219.829
saldo uit gewone bedrijfsvoering	1.125.709	-640.674	651.489
saldo rentebaten / -lasten	-9.992	-20.000	5.127
exploitatieresultaat	1.115.717	-660.674	656.616
bestemmingsresultaat			
mutatie bestemmingsfonds herstel -en innovatie	512.156		154.576
mutatie bestemmingsfonds BankGiroLoterij	0		0
mutatie bestemmingsfonds brandveiligheid depot	0		-51.089
mutatie algemene reserve	603.561		553.129

verslag raad van toezicht

2021 stond voor de raad in het teken van het afscheid van voorzitter Vice-admiraal b.d. Matthieu Borsboom wegens het aflopen van zijn statutaire termijn in maart 2021. In overleg met en na akkoord van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is, om bestuurlijke stabiliteit te houden in een uitzonderlijk moeilijke periode, de heer Borsboom herbenoemd voor een periode van zes maanden. De statuten zijn hierop aangepast. In de septembervergadering van de raad van toezicht is Matthieu Borsboom statutair teruggetreden

De nieuwe voorzitter van de raad van toezicht; mevrouw Van Veldhoven, is per 1 december 2021 benoemd. De vicevoorzitter, de heer Valk heeft in deze tussenliggende periode (september-december) als waarnemend voorzitter opgetreden.

Voor het proces van werving van een nieuwe voorzitter heeft de raad van toezicht begin 2021 een commissie samengesteld bestaande uit de heer Valk, mevrouw Ansenk en de heer Williams. Zij zijn verantwoordelijk geweest voor het uitzetten van de vacature en het selecteren en voeren van de eerste gesprekken met kandidaten. De vacature voor een nieuwe voorzitter is begin dit jaar vanuit good governance openbaar gemaakt via de website van het museum, culturele vacature sites en advertenties in landelijke dagbladen.

Mevrouw Van Veldhoven voldoet in ruime mate aan het vastgestelde profiel; met haar kennis en ervaring op het gebied van duurzaamheid en klimaat zal ze bovendien een grote bijdrage kunnen leveren aan de duurzaamheidsambities die het museum heeft vastgelegd in zijn beleidsplan voor de periode 2021 – 2024. Naast haar interesse voor kunst, geschiedenis en Nederlands Erfgoed heeft ze een groot netwerk en een goede reputatie in de maatschappij zowel binnen de overheid en de politiek als het bedrijfsleven.

Na akkoord van de Secretaris-generaal van het Ministerie van Defensie met de kandidatuur en na OCW gehoord te hebben is per 1 juni 2021 Vice -admiraal Arie Jan de Waard (thans Directeur Defensie Materieel Organisatie) benoemd tot lid van de raad van toezicht.

Alle leden van de raad van toezicht en de directeur-bestuurder hebben eind 2020 met de heer De Waard kennisgemaakt en waren enthousiast over zijn bereidheid om zich met zijn achtergrond, kennis en ervaring in te zetten voor Het Scheepvaartmuseum. Met het oog op de portefeuillevereiding van de raad (zoals vastgelegd in het huishoudelijk reglement) zal dit zeker waardevol blijken op de dossiers van o.a. gebouwbeheer en het Marine-terrein.

De competenties, profiel en portefeuillevereiding van leden van de raad worden bij het uitzetten van vacatures opnieuw besproken en vastgesteld.

De samenstelling van de raad in 2021 ziet er als volgt uit:

samenstelling en rooster van aftreden raad van toezicht in 2020	benoeming	herbenoeming	aftreden
Mw. Drs. S. van Veldhoven, voorzitter (m.i.v.1-12-2021)	2021	2026	
Dhr. M.J.M. Borsboom, Vice-admiraal b.d., voorzitter (tot 17-9-2021)	2013	2017	2021
ir. A.J.M. Valk CBE, vicevoorzitter (en waarnemend voorzitter van 18-9-2021 tot 1-12-2021)	2014	2018	2022
leden			
Dhr. Ir. I.M Kalisvaart MBA, tevens lid auditcommissie voorzitter gebouwencommissie	2017	2021	2025
Mw. Drs. E. Ansenk, contact- persoon voor ondernemingsraad lid gebouwencommissie	2017	2021	2025
Mw. Ir. T. Menssen, voorzitter auditcommissie	2018	2022	2026
Dhr. A. Williams	2020	2024	
Vice-admiraal dr.ir. A.J. de Waard	2021	2025	

Het bestuur van de Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum is opgedragen aan het bestuur, bestaande uit één lid met de functietitel van algemeen directeur; dhr. M. (Michael) Huijser.

De raad vergaderde ook in 2021 volgens een vaste jaarlijkse planning- en control cyclus, waarin zijn opgenomen de vergaderingen met de auditcommissie, de gebouwencommissie en de ondernemingsraad.

Jaarlijks bespreekt de raad van toezicht het functioneren van de directeur-bestuurder. Er heeft ook in 2021 aan het einde van het jaar een beoordelingsgesprek plaatsgevonden met de algemeen directeur, de nieuwe voorzitter Mevrouw Van Veldhoven en de vicevoorzitter van de raad.

Het toezicht door de raad vindt op twee wijzen plaats; de missie, strategie, beleidsplan en begroting wordt vooraf ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Achteraf beoordeelt de raad van toezicht het bestuur en de organisatie en keurt de jaarrekening goed: De raad kent een vast aantal onderwerpen die in ieder geval tot het toezicht behoren waaronder realisatie van doelstellingen en resultaatafspraken met het ministerie van OCW, strategie, risico-beheer en financieel beleid.

De raad van toezicht heeft in 2021 vijfmaal vergaderd. Met uitzondering van de vergadering in september is er geen afwezigheid van raadsleden bij de vergaderingen geweest. Vier vergaderingen hebben fysiek/hybride plaatsgevonden, twee ervan (deels) in (online) aanwezigheid van de accountant.

De jaarlijkse strategie tweedaagse met de raad vond plaats in Het Scheepvaartmuseum op 6 en 7 mei. Het programma bestond uit een verscherping van de strategie en doelstellingen van het activiteitenplan 2021-2024 te weten een toegankelijk kennis- en expertisecentrum, een breed publiek en een duurzame organisatie. Met de directeur en een aantal leden van het managementteam is gesproken over de collectie, het museum als kennisinstituut, publiek, educatie en inclusie, duurzaamheid en development.

De jaarlijkse zelfevaluatie werd tijdens de tweedaagse besproken aan de hand van de evaluatiescan van Cultuur + Ondernemen, onder leiding van een externe facilitator.

Tijdens deze zelfevaluatie, die deels is besproken in aanwezigheid van de directeur, zijn drie hoofdthema's aan de orde gekomen; inrichting, rollen en interactie:

De raad ziet zichzelf als een sterk, complementair team. Voor wat betreft diversiteit geeft de raad wel aan dat dit beter zou kunnen. Ook inhoudelijke kennisdeling is genoemd als verbeterpunt. Korte online bijpraatsessie zouden dit kunnen versterken. De directeur geeft aan tevreden te zijn over de samenwerking met de raad.

Wel zou hij in de raad meer collectie kennis willen zien. De inhoudelijke en toezichthoudende rol van de raad op het beheer en behoud van de collectie zou ook geborgd kunnen worden door het instellen van een aparte commissie binnen de raad.

Bij het gesprek over ondernemerschap, strategie en risico's heeft de raad aangegeven eerder bij de vorming van het nieuwe activiteitenplan betrokken te willen zijn. De raad wil graag goed zicht blijven houden op de implementatie van het nieuwe plan, bijvoorbeeld door het monitoren van de jaarplannen.

De risico's acht de raad goed in beeld te hebben. Wel dient men ervoor te waken dat er een goede balans blijft bestaan tussen het onderdeel evenementen en het museum, zonder gezond ondernemerschap uit het oog te verliezen.

De betrokkenheid op (informatie over) externe stakeholders wordt goed afgedekt door het werken in commissies. De directeur zou soms betere opvolging kunnen geven op bijeenkomsten met netwerkpartners. De raad adviseert de directeur om bij netwerkaafspraken een collega te betrekken die voor opvolging kan zorgen.

**slotwoord Matthieu J.M. Borsboom,
Vice-admiraal b.d.
Voorzitter raad van toezicht**

Ook 2021 stond onverwacht in het teken van Corona. Ik was vereerd dat mijn RvT collega's mij vroegen in deze storm langer op de brug te blijven. Dit gaf tijd om de Corona storm "af te rijden" en tegelijk twee uitstekende aflossers te vinden, zowel in de voorzittersrol; Stientje, als in de hoeder van de Koninklijke marine; Arie Jan.

Niets mooier dan een uitstekend draaiend schip over te dragen in zulke koersvaste handen. Dit jaar vroeg ook weer het uiterste van Michael en zijn team; lockdowns wegwerken, enthousiast nieuwe plannen blijven maken, tussendoor kansen pakken, financieel robuust blijven (met dankbare steun van het Rijk), genomen besluiten evalueren en doorzetten. Terugkijkend hebben we de juiste besluiten genomen om het zware weer te doorstaan. Het museum staat, hoe kan het ook anders met zo'n geweldig (robuust) gebouw, tentoonstellingen worden weer geopend en nieuw publiek stroomt binnen. Dit alles mogelijk gemaakt niet alleen door de RvT, het Rijk of onze vrienden, maar met name door de medewerkers. Zij zijn het die net zoals een scheepsbemanning bepalen of en hoe je uit de zware grondzeeën tevoorschijn komt: groot compliment voor jullie allen! Ik voel mij bevoorrecht en trots dat ik de afgelopen 9 jaar met jullie allemaal aan de trossen mocht staan: hijs de zeilen, er wacht nog veel moois aan de horizon.

bijlage 1

nevenfuncties

overzicht nevenfuncties directie

Michael Huijser: directeur bestuurder

bestuur

- Bestuurssecretaris St. Fellowships Scheepvaartmuseum Amsterdam
- Voorzitter bestuur Stichting Werkspoormuseum
- Algemeen bestuur Amsterdam City
- Algemeen Bestuur De Plantage, samenwerkingsverband culturele instellingen, Plantagebuurt Amsterdam
- SBO, Stichting Beheer Oosterdok (museumhaven en charterhaven)
- Voorzitter Expeditie Oosterdok, samenwerkingsverband culturele instellingen en bedrijven rondom Het Oosterdok
- Bestuurslid Stichting Promotie Hollandsche Zeilvloot

Raad van Toezicht

- Cultuur Werkt
- Stichting Ode aan het Noord Hollands Landschap

adviescommissies

- BNO Raad van Beroep
- Zeeuws maritiem muZEEum

overzicht nevenfuncties raad van toezicht

Stientje van Veldhoven, voorzitter (per 1 december 2021)

- Lid Raad van Toezicht MVO

Matthieu Borsboom, voorzitter (tot 17 september 2021)

- Lid Raad van Toezicht bijzondere leerstoel Theologie Tilburg University
- Lid Evaluatiecommissie TO-2 (regering Staatscourant) laboratoria wetenschappelijk onderzoek voor Minister van Economische Zaken
- Senior advisor KPMG
- Senior advisor Burson, Cohn & Wolfe
- Voorzitter Raad van Bestuur Vfonds
- Voorzitter Raad van Commissarissen Loodswezen B.V.
- President Apostolat Militaire International
- Lid extra ordinaris Stichting Michiel de Ruyter
- Directeur Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen
- Eigenaar A3; Admirals Autonomous Advice
- Former Chairman Expertgroup to NATO
- Lid wetenschappelijke adviescommissie Corts Foundation
- Adviseur Wings for Aid
- Adviseur Ecoclipper

Anton Valk, vicevoorzitter (en waarnemend voorzitter van 18-9-2021 tot 1-12-2021)

Nederland

- Voorzitter Stichting Eden Holland
- Voorzitter Nationale Monumentenorganisatie
- Bestuurslid Stichting Monumentenbezit
- Voorzitter Cello Biennale Amsterdam

Groot-Brittannië

- Directeur Valk Management and Advice LTD
- Voorzitter Nederlands Britse Kamer van Koophandel
- Voorzitter adviesraad National Railway Museum
- Bestuurslid Science Museum Group
- Bestuurslid Dutch Centre

Isaïc Kalisvaart, tevens lid auditcommissie en voorzitter gebouwencommissie

- Voorzitter Raad van Toezicht ONSbank
- Penningmeester Bestuur Stichting Museum Beelden aan Zee, De Onvoltooide en het Sculptuur Instituut
- Visiting Professor en Lid Dean’s Council Yale University School of Architecture
- Voorzitter Raad van Advies Neinver, Madrid
- Directeur Midco3/(Consolis Group) Nederland/(Parijs)
- Directeur/eigenaar Kalisvaart &Company(Management BV)

Emily Ansenk, vertegenwoordiging OR en lid gebouwencommissie

- Lid bestuur Ron Mandos Young Blood Foundation
- Lid van de jury van de Sacha Tanja Penning
- Lid bestuur Job Dura Charity Foundation
- Lid Raad van Advies Art Rotterdam

Thessa Menssen, tevens voorzitter auditcommissie

- Lid Raad van Toezicht MARIN (Maritime Research Institute Netherlands)
- Lid Raad van Commissarissen Alliander
- Lid Raad van Toezicht Kröller-Müller Museum
- Lid Raad van Commissarissen FMO
- Lid Raad van Toezicht Stichting Topvrouw van het Jaar
- Lid Raad van Commissarissen Ordina
- Lid commissie Monitoring Talent naar de Top

Alvin Williams

- Docent Amsterdamse Hogeschool v/d Kunsten
- Programmaleider Nationaal Comité 4 en 5 mei
- Creative Director Events Navo HQ Brussel

Arie Jan de Waard

- Voorzitter bestuur Stichting Sail Amsterdam

bijlage 2

overzicht publicaties en lezingen in 2021

Cécile Bosman, conservator maritieme kunst

publicaties

- 'Ogen als schoteltjes', Zeemagazijn 48 (2021) nr. 2, pp. 50-53;
- Eigen aan de natie. De Nederlandse zeeschilderkunst in de 19de eeuw, dissertatie, Leiden 2021. Uitgave in voorbereiding, manuscript aanwezig in bibliotheek HSM en online beschikbaar via het Repositorium van de Universiteit Leiden.

Joella van Donkersgoed, freelance onderzoeker

publicaties

- Joella van Donkersgoed ed., Hikayat Banda Lonthoir, Cerita dari Orang kaya Lonthoir M.S. Neirabatij (Jakarta, forthcoming) Digitale publicatie;
- Hikayat Banda Lonthoir: stories from Orang kaya Lonthoir M.S. Neirabatij. English summary (26 mei 2021). https://www.hetscheepvaartmuseum.nl/sites/default/files/2021-06/Vertaling_VanDonkersgoed.pdf.

Frans van den Hoven, hoofd collectiebeheer**publicaties**

- 'Zoeken naar het verhaal achter opa's scheepsportret', Zeemagazijn 48 (2021) nr. 1, pp. 40-43;
- 'Het Scheepvaartmuseum, Amsterdam', in: Bart Ankersmit en Mark Stappers (red.), Gebouwd om te bewaren. Waar staan we met erfgoeddepots in Nederland? Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Amersfoort 2021) pp. 18-19;
- Frans van den Hoven en Tim Streefkerk, 'De wandtapijten, van depot naar zaal', Zeemagazijn 48 (2021) nr. 1, pp. 21-23

Sara Keijzer, conservator fotografie en film**publicaties**

- 'De belofte. In gesprek met Isabelle Boon over I love Banda', Zeemagazijn 48 (2021) nr. 1, pp. 10-19;
- 'Solo maar niet alleen. Herman Jansen en Sounion', Fotografisch geheugen 103 (2021), pp. 20-24;
- 'Individen in een collectief. In gesprek met Jeroen Toirkens over zijn Boreal trees', Fotografisch geheugen 103 (2021), pp. 9-11;
- 'Coupe de passage', Fotografisch geheugen 103 (2021), p. 3;
- 'Smaakmakers in de voorraadkast', Fotografisch geheugen 104 (2021), p. 3;
- 'Materiële interactie', Fotografisch geheugen 105 (2021), p. 3

lezingen

- Podcast Banda & Beyond, i.s.m. Beyond Walls, juli 2021:
<https://play.acast.com/s/5d9206986057b96e6496e6fe/60e2f0585f48f30019822e69>
<https://play.acast.com/s/59206986057b96e6496e6fe/60e2f160528ec40014c63052>
<https://play.acast.com/s/5d9206986057b96e6496e6fe/60e2f1e86c8a000128503f0>

Jeroen Louwe-Kooijmans, Meyjes wetenschappelijk onderzoeker**publicaties**

- 'Friese schippers actief in de houtvaart', Fryslân: historisch tijdschrift 27 (2021) nr. 5, pp. 14-17;
- W.B. Waldus en J. Louwe Kooijmans, 'Laadpoorten in houten schepen. Maritieme historische archeologie over voorkomen en functie', Scheepshistorie 29 (2021), pp. 2-14

Cora van de Poppe, Prof. J.C.M. Warnsinck Fellow**publicaties**

- 'Papieren status. Sociale dynamiek in het zeventiende-eeuwse scheepsjournaal', Zeemagazijn 48 (2021) nr 2, pp. 36-41;
- Cora van de Poppe en Marijn Schraagen, 'Michiel de Ruyter. Eenvoudige afkomst, hoge positie, eenvoudige taal', VakTaal (2021), nr. 2, pp. 14-17

Tim Streefkerk, conservator kunstnijverheid**publicaties**

- Zeldzame wandtapijten. De slag bij Solebay door Van de Velde de Oude', Vind: Geschiedenis, archeologie, kunst en antiek (2021), nr. 44, pp. 55-59;
- 'Nederland vs Engeland. Twee monumentale wandtapijten voor Het Scheepvaartmuseum', Bulletin van de vereniging Rembrandt (2021), nr. 2, pp. 20-24;
- 'Sounion. Een unieke tijdcapsule, aan boord bij Herman Jansen', Zeilen (2021), nr. 2, pp. 58-61;
- Frans van den Hoven en Tim Streefkerk, 'De wandtapijten, van depot naar zaal', Zeemagazijn 48 (2021), nr. 1, pp. 21-23.

lezingen

- 'Solebay Tapijten, een gesprek tussen Henk Grol (directeur PAN Amsterdam) en Tim Streefkerk', lezing tijdens PAN Amsterdam, 14 november 2021.
- 'Amsterdam Havenstad', live online rondleiding door de nieuwe tentoonstelling Amsterdam Havenstad, 4 maart 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=Nju-3phB5-Rc&t=74s>
- 'Solebay Tapestries', live rondleiding door de wandtapijtententoonstelling tijdens de ALV van Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum Museum, 27 mei 2021.

Marleen Stavenuiter, contentmanager**publicaties**

- 'Alles over Clipper Stad Amsterdam, in gesprek met Andi Manser, Gerard Dykstra en Evert van Dishoeck', Zeemagazijn 48 (2021), nr 2, pp. 26-31.
- 'Bestemming Amsterdam haven, vanuit de verkeerstoren', online publicatie (1 februari 2022) <https://www.hetscheepvaartmuseum.nl/collectie/artikelen/3076/artikel-bestemming-amsterdam-haven-vanuit-de-verkeerstoren>

Jeroen van der Vliet, hoofd collecties

publicaties

- Willem van de Velde & Zoon, exh. cat. Het Scheepvaartmuseum, Amsterdam (Bussum: THOTH, 2021). Met een tekstbijdrage door Remmelt Daalder. In het Engels verschenen als: Willem van de Velde & Son.

lezingen

- ‘De Solebay wandtapijten’, lezing tijdens bijeenkomst voor fondsen betrokken bij de aankoop van de Solebay wandtapijten, Het Scheepvaartmuseum, 24 juni;
- Dagvoorzitter tijdens het Museumsymposium over zeeschilderkunst, Het Scheepvaartmuseum, 18 november;
- ‘Willem van de Velde & Zoon’, lezing tijdens PAN Amsterdam, 20 november;
- ‘Seas that connect worlds: the collection and its dynamics’, lezing tijdens online seminar van het nieuwe maritiem museum van Brazilië, 25 november;
- ‘Maritime networks of Amsterdam merchants’, online gastcollege voor studenten van de Universiteit van Basel, 3 december;
- ‘Willem van de Velde de Oude: verslaggever en ooggetuige’, gastcollege voor studenten militaire geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam, Het Scheepvaartmuseum, 6 en 8 december;
- ‘Terminologiebronnen’, lezing tijdens online bijeenkomst Netwerk Maritieme Bronnen, 16 december.

Anton Wegman, onderzoeker

publicaties

- ‘Zomer op het wad; Willem van de Velde de Jonge, Zeilvaart in de kunst’, Spiegel der Zeilvaart 45 (2021), nr. 1, pp. 36-38;
- ‘Dory, werkpaard van de Grand Banks, 500 jaar sloepen’, Spiegel der Zeilvaart 45 (2021), nr.2, pp. 36-42;
- ‘Een varende hooiberg, Edward William Cooke, zeilvaart in de kunst’, Spiegel der Zeilvaart 45 (2021), nr. 3, pp. 34-36;
- ‘De bijboot, van stoombarkas tot 12-voetsjol, 500 jaar sloepen’, Spiegel der Zeilvaart 45 (2021), nr. 4, pp. 38-42;
- ‘Van jol tot rubberboot, de bijboot in de watersport, 500 jaar sloepen’, Spiegel der Zeilvaart 45 (2021), nr.5, pp. 36-43;
- ‘Jagen op de walvis, 500 jaar sloepen’, Spiegel der Zeilvaart 45 (2021), nr. 8, pp. 24-29

Diederick Wildeman, conservator zeevaartkunde & bibliotheekcollecties

publicaties

- ‘Preface’, in: Joella van Donkersgoed ed, Hikayat Banda Lonthoir, Cerita dari Orang kaya Lonthoir M.S. Neirabatij (Jakarta, forthcoming) p. iv-v. Uitgave van een handschrift in de collectie van het Scheepvaartmuseum. Dit stuk, preface, is niet zozeer een voorwoord maar meer een introductie over de geschiedenis van het handschrift, de herkomst en andere versies van het handschrift.
- ‘Het Banda-manuscript’, Zeemagazijn 48 (2021, nr. 2, pp. 32-35.
- Diederick Wildeman en Zhifan Liu, (onderzoek), ‘De Kanyu quantu of Kaart van de Gehele Wereld’, Zeemagazijn 48 (2021) nr. 2, pp. 42-45.

Niels van der Linden, medewerker educatie & publieksactiviteiten

lezingen

- ‘LessonUp: het museum in de klas’, masterclass geschiedenis, 28 januari 2021;
- Hoe maak je een online programma?, FARO Online vorming Sessie 3, Ernst van Keulen en Niels van der Linden, 5 mei 2021;
- ‘Kennisdeling Maritiem Maaklab’, webinar, 13 december 2021

Stefanie van Gemert, hoofd educatie & inclusie

lezingen

- Algemene sessie en lezing Dekoloniaal rondleiden, Docentenmiddag Slavernij, NiNsee, 9 april 2021
- Webinar GuideID: Kidsaudiotours in musea (audiotour van Het Scheepvaartmuseum in webinar opgenomen), 24 juni 2021

Ernst van Keulen, educator

lezingen

- ‘Hoe maak je een online programma?’, FARO Online vorming Sessie 3, Ernst van Keulen en Niels van der Linden, 5 mei 2021;
- ‘Co-creatie binnen en buiten museummuren, Market of Ideas: Maaklab’, ICOM CECA Leuven, 25 en 29 oktober 2021

